

Obdobie dospievania

35-ročný
Výskumný ústav Slovákov
v Maďarsku
1990 – 2025

ACTA PARTIS MINORIS SLOVACAE

Obdobie dospievania

35-ročný

**Výskumný ústav Slovákov
v Maďarsku**

1990 – 2025

Acta Partis Minoris Slovacae 2025

Redaktorka edície: Tünde Tušková

Obdobie dospievania

35-ročný
Výskumný ústav Slovákov
v Maďarsku

1990 – 2025

Editori:

TÜNDE TUŠKOVÁ – BENCE PÜSKI-LIKER

Békešská Čaba 2025

Vydanie publikácie podporil:
Úrad predsedu vlády Maďarska

KÉSZULT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2025.

Recenzenti:

Miroslav Kmeť

Orsolya Szabó

Odborná spolupráca:

Alžbeta Uhrinová-Hornoková

Jazykový lektor:

Ladislav György

Preklady:

Rita Hornok – Bence Püski-Liker

Technická redaktorka:

Zuzana Kunovacová Gulyásová

Návrh obálky:

Tünde Tušková

Obal:

Béni Monoki

Vydavateľ:

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku

Za vydanie zodpovedá:

Tünde Tušková

ISBN 978-615-5330-33-9

OBSAH

ALŽBETA HOLLEROVÁ RAČKOVÁ

Na úvod – Vedecký výskum – začiatok cesty k formovaniu budúcnosti	7
---	---

TÜNDE TUŠKOVÁ – ALŽBETA UHRINOVÁ

Z histórie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (1990 – 2020)	9
--	---

TÜNDE TUŠKOVÁ – JURAJ RÁGYANSZKI

Činnosť VÚSM v období 2020 – 2025	62
---	----

Menný zoznam	90
--------------------	----

FOTOPRÍLOHA

Počas <i>covidu</i> 2020 – 2022	95
Prezentácie	97
Erasmus+ Biblio 2023 – 2025	114
Účasť pracovníkov VÚSM na konferenciách	116
Tábory 2022, 2024	120
Súťaže 2020, 2022	123
Prednášky <i>Z pohľadu vedy</i>	124
Vedecká rada VÚSM – Békešská Čaba DSK	127
Významné príležitosti Ústavu	131

Na úvod – Vedecký výskum – začiatok cesty k formovaniu budúcnosti

K tomu, aby sme dokázali nájsť svoje miesto v neobyčajne rýchlo sa meniacom svete je potrebné, aby sme poznali svoje vlastnosti, schopnosti aj slabosti. Obdobie dospievania človeka je preto plné neistoty, pochybností a ťažkostí. Aj v prípade národnostnej komunity platí, že bez vedomostí o minulosti a analýzy súčasného stavu je ťažko plánovať kroky, ktoré formujú a zároveň zaručujú našu budúcnosť.

Vďaka 35-ročnej činnosti nášho výskumného ústavu a výskumníkov, ktorí boli za toto obdobie zapojení do jeho činnosti sa naša komunita obohatila o znalosti týkajúce sa dávnejšej a blízkej minulosti Slovákov v Maďarsku. Tieto vedomosti nám pomáhajú pochopiť vývoj osudu našej národnosti, vysvetliť spoločenské a politické procesy.

Zásluhou interdisciplinárnej výskumnej práce vznikli miestno-historické publikácie, portréty našich významných osobností, práce venované systému národnostných samospráv, alebo problematike školstva. Výsledky svojej práce sa Ústav snaží sprostredkovať cez svoje dvojazyčné publikácie a vedecko-popularizačné prednášky určené pre širšiu verejnosť. Vďaka sieti odborných kontaktov sa do projektov výskumného ústavu od samého začiatku zapájajú aj výskumníci z našej materskej krajiny, vďaka čomu môžeme využívať aj odborný potenciál výskumných pracovísk

Slovenskej akadémie vied a vysokoškolských inštitúcií. Okrem získavania nových poznatkov je to aj efektívny spôsob šírenia informácií o našej národnosti, oboznamovanie obyvateľov Slovenskej republiky s komunitou Slovákov v Maďarsku.

Zmeny, ktoré prebiehajú v spoločnosti neobišli ani našu komunitu. Údaje z posledného sčítania obyvateľstva nás nútia zamyslieť sa nad pozadím čísel, ktoré charakterizujú slovenskú národnosť. Počet osôb patriacich k slovenskej národnosti je 29 881, počet osôb so slovenskou národnosťou 25 534 a počet osôb, ktorých materinským jazykom je slovenčina 10 123. V porovnaní s údajmi z roku 2001 sa počet osôb hlásiacich sa k slovenskej národnosti za posledných 20 rokov znížil o takmer desaťtisíc. Skúmaním prvkov identity občanov, ktorí sa hlásili k slovenskej národnosti sa môžeme dopracovať k údajom, ktoré nám pomôžu pri riešení každodenných úloh, pri vytváraní profilu našich výchovno-vzdelávacích inštitúcií a stanovení obsahu vyučovania v slovenských národnostných školách.

Načrtnuté témy ponúkajú nášmu 35-ročnému výskumnému ústavu perspektívu, možnosť rozširovania poľa pôsobnosti na ďalšie oblasti výskumu nášho života. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku a naša komunita je právom hrdá na túto inštitúciu, ktorá bola v čase veľkých spoločenských zmien prvou národnostnou vedeckou dielňou v Maďarsku. Zásluhu na jeho založení mali slovenskí intelektuáli z Dolnej zeme a týmto krokom sa začalo budovanie siete inštitúcií slovenskej národnosti.

Zakladateľom a pracovníkom Ústavu vyjadrujem úprimnú vďaku za ich priekopnícku prácu, k dosiahnutým výsledkom gratulujem a do budúcnosti prajem nášmu Ústavu veľa úspechov!

Alžbeta Hollerová Račková

predsedníčka

Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Z histórie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (1990 – 2020)

TÜNDE TUŠKOVÁ – ALŽBETA UHRINOVÁ¹

Príspevok sa zameriava na významné míľniky tridsaťročného Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (ďalej aj VÚSM). Naším cieľom je predstaviť a priblížiť nielen históriu, ale aj súčasnú činnosť nášho ústavu. Pri príležitosti okrúhleho výročia je vhodná chvíľa pokúsiť sa bilancovať činnosť uplynulých rokov a preskúmať, zrevidovať aktualitu a poslanie našej špecifickej bádateľskej dielne.

Idea založenia slovenského výskumného ústavu vznikla koncom osemdesiatych rokov, v čase, keď v odbornej literatúre a v politických prejavoch charakterizovali Slovákov v Maďarsku ako najrýchlejšie sa asimilujúcu národnosť v strednej Európe. Práve preto chceli iniciátori tento spomínaný nepriaznivý stav slovenskej národnosti zmeniť, alebo aspoň ten zrýchlený asimilačný proces spomaliť. Domnievali sa, že založenie inštitúcie, ktorá by vedec-ky analyzovala spoločenské procesy týkajúce sa minulosti a súčasnej situácie Slovákov v Maďarsku, bude v záujme zachovania ich jazyka, kultúry, tradícií a posilnenia ich slovenskej identity. Iniciatívu zdola zrealizovala spoločenská organizácia Zväz Slovákov

¹ Prvá verzia štúdie bola uverejnená v zborníku *Výskum Slovákov v Maďarsku*. 2021, s. 69 – 108.

v Maďarsku, hlavne jeho predseda, univerzitný profesor, genetik čabianskeho pôvodu Matej Šipický, ktorý je až dodnes predsedom Vedeckej rady Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, a čabianska slovenská inteligencia na čele s bývalou riaditeľkou Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe Annou Ištvánovou, ktorá bola toho času podpredsedníčkou Zväzu Slovákov v Maďarsku.

Ústav vznikol priamo po politických zmenách – po zmene režimu a ešte pred prijatím *Zákona o menšinách* v roku 1993, ktorý umožnil národnostiam v Maďarsku založiť si vlastné samostatné inštitúcie. Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku so sídlom v Békešskej Čabe bol oficiálne založený Zväzom Slovákov v Maďarsku v roku 1990. K tomu treba tiež dodať, že slovenský výskumný ústav bol prvým vedeckým ústavom svojho druhu v Maďarsku a slúžil ostatným národnostiam ako vzor.

Ciele a úlohy ústavu na základe koncepcie zakladateľov vypracovala jeho prvá riaditeľka, teraz oslávená univerzitná profesorka Anna Divičanová² spolu s prvými pracovníkmi ústavu – s etnografom Ondrejom Krupom a vtedajším vedeckým tajomníkom Jánom Chlebnickým. Ciele ústavu sú zakotvené v *Zakladajúcej listine* a Štatúte (pozri *Prílohu č. 1 a 2*), podľa ktorých hlavnými výskumnými oblasťami majú byť sociológia, história, národopis, pedagogika, psychológia a dialektológia, neskoršie sa rozšírili o kultúrnu antropológiu a o sociolingvistikú. Popri výskumoch a edičnej činnosti má byť inštitúcia doškoľovacím centrom pre inteligenciu, poskytovať odbornú pomoc školám, popularizovať výsledky vedeckovýskumnej činnosti v kruhu slovenských a maďarských odborníkov a vychovávať dorast.

² Anna Divičanová riadila inštitúciu v rokoch 1990 – 2002.

Finančné a personálne podmienky

Začiatky fungovania ústavu (roky 1990 – 1997) boli z finančného hľadiska nádejné a perspektívne. Roky 1997 – 2001 boli možno najťažšie a najmenej sľubné pre nepravidelné financovanie ústavu, čím hrozilo nebezpečie jeho zániku. Mohlo sa to stať práve preto, že inštitúcia bola založená bez vládnej pomoci, a preto sa nenašla žiadna čiastka v štátnom rozpočte, pomocou ktorej by bola zabezpečená jej stála a stabilná činnosť. Situáciu zachránil fakt, že v roku 2001 prebrala prevádzkovanie inštitúcie Celoštátna slovenská samospráva, ktorá v tom čase patrila k Ministerstvu spravodlivosti. Vtedajší štátny tajomník spomínaného ministerstva prisľúbil na rok 2001 päťmilionovú podporu z menšinového intervenčného fondu. V roku 2001 podpísala Celoštátna slovenská samospráva dohodu so Zväzom Slovákov v Maďarsku o prevzatí inštitúcie a od 2. apríla 2001 sa stala jej prevádzkovateľom (pozri *Prílohu č. 3*). Z toho istého dňa je datovaná zakladajúca listina, v ktorej po prvý raz figuruje nový názov: „*Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku*“ (Fuzik, 2005, s. 270).

Rok 2003 sa vyznačoval tým, že v štátnom rozpočte prvýkrát existovala samostatná položka pre inštitúcie celoštátnych menšinových samospráv. Tým sa začalo garantovať financovanie ústavu, ktoré je v súčasnosti z tohto hľadiska stabilné. Systém financovania ústavu stojí na dvoch pilieroch: štátnom rozpočte a úspešných projektoch. Z nich je štátny rozpočet hlavný a najdôležitejší zdroj finančných príjmov. Financie z neho sú využívané hlavne na úhradu nákladov na fungovanie inštitúcie a na pokrytie personálnych nákladov.

Personálne zloženie ústavu sa od začiatku v značnej miere zmenilo. Spočiatku sa pracovníkmi ústavu stali Ján Chlebnický, Ondrej Krupa a na polovičný úväzok zamestnali dvoch mladých

historikov, Jána Gomboša a Štefana Tótha. Predsedníctvo Zväzu Slovákov poverilo usmerňovaním vedeckej činnosti ústavu Anna Divičanovú, ktorá bola riaditeľkou ústavu až do roku 2002. Na základe konkurzu Celoštátnej slovenskej samosprávy sa novou riaditeľkou inštitúcie stala Alžbeta Uhrinová-Hornoková. Najprv pracovala na polovičný úväzok a od roku 2003 bola zamestnaná na plný úväzok. Keďže hlavný vedecký pracovník Ondrej Krupa v roku 2002 prerušil svoj pracovný pomer, na jeho miesto bolo vypísané výberové konanie, ktoré vyhral Alexander Ján Tóth a od roku 2003 sa stal pomocným vedeckým pracovníkom ústavu. V tom čase pozostával pracovný kolektív ústavu z ôsmich ľudí. V roku 2010 vypršalo riaditeľke druhé funkčné obdobie, a tak sa rozhodla, že tretíkrát sa na post riaditeľky VÚSM neprihlási. Ešte počas tohto obdobia sa Ján Chlebnický definitívne rozhodol odísť do dôchodku (v r. 2006) a na uvoľnené pracovné miesto bola na základe konkurzného konania prijatá kulturologička Anna Kováčová.

V roku 2009 zmenil Alexander Ján Tóth pracovisko a prestal pracovať vo Výskumnom ústave. Ten istý rok, teda v roku 2009, vo veku 53 rokov nečakane umrel vedecký pracovník ústavu, historik a archivár Ján Gomboš. Tretou riaditeľkou ústavu sa stala Anna Kováčová, ktorá riadila inštitúciu až do roku 2016. Drastický pokles počtu výskumníkov sa trochu zlepšil, keď bola od 1. januára 2010 zamestnaná na polovičný úväzok lingvistka Tünde Tušková a od roku 2011 historik József Demmel. V nasledujúcich rokoch zase nastal pokles v počte stálych a externých pracovníkov. V roku 2015 nás navždy opustil jeden zo zakladajúcich členov, vedecký pracovník Ondrej Krupa. V roku 2017 sa najprv Anna Kováčová, potom o dva roky, v roku 2019, Alžbeta Uhrinová-Hornoková rozhodli odísť do dôchodku. Bývalí kolegovia ústavu sa externe často zapájajú do vedeckovýskumnej činnosti inštitúcie.

Na základe konkurzu Celoštátnej slovenskej samosprávy riadi inštitúciu od roku 2017 Tünde Tušková. Personálne osadenstvo tvoria okrem riaditeľky dvaja výskumníci, historici József Demmel a od roku 2019 Kristína EsteraSzudová, na polovičný úväzok je zamestnaný lingvista Juraj Rágyanszki, na plný úväzok pracuje vedecká tajomníčka Magdaléna Laczová a knihovníčka, referentka Zuzana Kunovacová Gulyásová (Viac o pracovníkoch pozri: <http://vusm.slovaci.hu/sk/nasi-kolegovia>).

Inštitúcia spolupracuje s mnohými externými pracovníkmi, ktorí svojou prácou ústavu výrazne pomáhajú, bez ich pomoci by spomínaná malá skupina nevedela plniť svoje úlohy.

Projekty

Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku (1996)³ bola prvá kolektívna a syntetizujúca vedecká práca ústavu. Do projektu sa zapojili tak odborníci zo Slovenska, ako aj domáci slovenskí pedagógovia, výskumníci. Anna Divičanová v štúdií Vývojové premeny tradičnej kultúry Slovákov v Maďarsku píše o vývine, ktorým prešla tradičná kultúra od vzniku prvých etnických a jazykových diaspór (od prelomu 17. a 18. storočia) až po rok 2000. Mojmír Benža charakterizuje *Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku* vo vzťahu k *Etnografickému atlasu Slovenska* a k *Maďarskému národopisnému atlasu* ako ich organický doplnok (Benža, 2003, s. 123). Na výskum bolo vybratých 23 lokalít, ktoré reprezentovali všetky regióny Maďarska, v ktorých žije slovenská národnosť. *Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku* mal za cieľ zhromaždiť

³ Presné bibliografické údaje publikácií analyzovaných v štúdií nájdete na: <http://vusm.slovaci.hu/sk/nase-publikacie/2019-01-24-11-38-49>

doklady i spomienky o ľudovej kultúre tu žijúcich Slovákov, aby tým sprístupnil obraz spôsobu života a kultúry spomínanej národnosti.

Medzi hlavné diela treba zaradiť monografiu jubilančky Anny Divičanovej *Jazyk, kultúra, spoločensť* (1993), ktorá sa zaoberá etnokultúrnymi zmenami na slovenských jazykových ostrovoch v Maďarsku. Medzi iným nás informuje o tom, ako sa v kruhu slovenských societ následkom interetnických vzťahov vytvorili dvojazyčné kultúrne modely a dozvedáme sa tiež, na akom sociokultúrnom pozadí sa formoval charakter a mentalita dolnozemských Slovákov. Autorka práce sa snaží vysvetliť tie zmeny a pohyby, ktorými sa národnostná kultúra líši od väčšinovej kultúry. Spomínaný zložitý proces jazykových a kultúrnych hodnôt demonštruje na príklade troch lokalít odlišného typu. Sú to Malý Kereš (Kiskőrös), Répáshuta (Répáshuta) a Níredháza (Nyíregyháza).

Ďalším základným dielom je trojzväzková práca *Ondreja Kru-pu: Kalendárne obyčaje I., II., III.*, v ktorých autor analyzuje kalendárne zvyky Slovákov v Maďarsku. Zaoberá sa ich zvláštnosťami a špecifickými etnickými charakteristikami, ktorými sa líšia od tradícií maďarského a slovenského národa. V systéme kalendárnych obyčají je pri jednotlivých kalendárnych dňoch zachytené okrem obyčajov, ktoré súviseli s obdobím zimného a letného slnovratu, aj vykonávanie niektorých, hlavne poľných prác, taktiež je zachytený obradový folklór (piesne, vinše, koledy, hry).

Treba vyzdvihnúť – v rámci našich prvých významných projektov – aj miestnohistorické čítanky Jána Chlebnického, Čabiansku (1996), *Komlóssku* (2000) a *Sarvašskú* čítanku (2002), ktoré boli venované do pozornosti študentom a pedagógom slovenským, a zvlášť maďarským. Séria publikácií slúži ako učebná pomôcka, preto je dvojazyčná. Redaktori a autori čítaniek chceli

zabezpečiť väčšinovej spoločnosti možnosť, aby si tiež prečítala a spoznala spomínané miestnohistorické práce.

K ďalším vedeckovýskumným projektom počas uplynutých tridsiatich rokov patria:

Historický, kultúrohistorický program

- ▶ Genealogický výskum – v kontexte migrácie slovenského obyvateľstva na Dolnú zem v 18. – 19. storočí aj s ohľadom na presídlených Slovákov z r. 1946 – 1948.
- ▶ Skúmanie a spracovanie histórie, kultúrnych dejín, spoločenského života a života významných osobností Slovákov v Maďarsku, vrátane Budapešti a jej okolia.
- ▶ Spoločenskovedná história Slovákov v Uhorsku v 19. storočí.
- ▶ Dejiny dolnozemskej Slovákov v Maďarsku v medzivojnovom období.
- ▶ Výskum ľudovej, cirkevnej a vysokej kultúry Slovákov žijúcich v Maďarsku.
- ▶ Vzájomnosť majoritnej a minoritnej kultúry (viac o historických a kultúrohistorických projektoch Kováčová, 2010, s. 25 – 29; 30 – 34).
- ▶ Výskum slovenského národnostného školstva v Maďarsku v súčasnosti (viac k tomu Ďurkovská – Tušková, 2019, 2020, s. 6 – 18; Tušková – Ďurkovská, 2019, s. 104 – 112).

Jazykový program

- ▶ Dialektologické výskumy.
- ▶ Sociolingvistické výskumy používania slovenčiny, slovensko-maďarského bilingvizmu, jazykových postojov, jazykových autobiografií, jazykovej krajiny a interferenčných javov

(o najnovších výskumoch napr. Tuska – Uhrin, 2020a, 2020b).

- Onomastické výskumy: výskum priezvisk, prezývok Slovákov v Maďarsku, výskum terénnych názvov slovenských lokalít v Maďarsku (viac k tomu Tušková, 2010, s. 35 – 38, 38 – 41).

Etnologický program

- Poverový svet, ľudové zvyky, ľudové rozprávky, ľudové spevy, detské hry Slovákov žijúcich v Maďarsku.
- Výskum tradičnej, nehmotnej a hmotnej kultúry, folklóru, zvykov a tradícií, resp. ich premien v súčasnosti.

Vyššie uvedené programy ústavu vznikli a uskutočnili sa vďaka pomoci našich partnerských inštitúcií (viď nižšie).

Konferencie, sympózia, tábory

Prvá konferencia bola zorganizovaná v roku 1993 v Békešskej Čabe pri príležitosti 275. výročia znovuosídlenia Békešskej Čaby Slovákami.

Na konferencii na spomínanú tému odznelo 26 prednášok. Dnes, po dvadsiatich siedmich rokoch od prvej konferencie ústavu, sú tu z prednášateľov prítomní až šiesti (A. Divičanová, M. Šipický, J. Botík, M. Paríková, K. Maruzsová-Šebová, Š. Šutaj) a taktiež recenzent konferenčného zborníka – J. Chlebnický. Ďalšími účastníkmi prvej konferencie boli významní vedci, ako P. Király, M. Žiláková, K. Jakubíková, M. Szilágyi, O. Krupa, M. Benža, P. Slavkovský, I. Ripka, P. Rozkoš, I. Polányi, M. Barthová-Fazekašová, M. Harpáň, L. Bartalská, A. Maťovčík, E. Balážová,

M. Demeter-Zayzon, V. Paukovič, J. Gyurok, P. Radó, G. Szabó-mihályová.⁴

Dnešná konferencia – pod záštitou ústavu – je v poradí sedemnásť. V spolupráci s inými inštitúciami sa zorganizovalo ešte ďalších 14 vedeckých stretnutí. Boli to konferencie a sympózia o tu žijúcich Slovákoch, avšak vždy v širších súvislostiach (pozri *Prílohu* č. 4).

Od začiatku vzniku ústavu, ba ešte predtým, sa takisto začali organizovať tzv. národopisné výskumné tábory. Ich organizátorom bol v rokoch 1977 – 1991 Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku (neskôr Zväz) a od roku 1991 až po súčasnosť Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku. Teraz sú to už interdisciplinárne výskumné tábory. Ich cieľom je predstaviť určitú Slováckmi obývanú lokalitu Maďarska, poukázať na jej slovenský charakter, vzbudiť o ňu záujem aj medzi maďarskými obyvateľmi, no najmä oživiť slovenské povedomie. Snažíme sa zmapovať ešte živé pamiatky tradičnej kultúry, ľudovej medicíny, takisto zmeny a transformácie identity a materinského jazyka obyvateľov danej lokality. Venujeme pozornosť humánnej geografii, výskumu terénnych názvov, kultúrnemu potenciálu Slovákov, ale aj charakteristike národnostnej základnej školy v danej obci. Ak si preštudujeme program prvého tábora z roku 1977, ktorý bol v Banke, môžeme zistiť, že programy sú podobné aj v súčasnosti. To svedčí o tom, že už vtedy to bolo dobre premyslené. Ústav v roku 2019 zorganizoval svoj 36. výskumný tábor (Zoznam výskumných táborov pozri v *Prílohe* č. 5). Od roku 2018 sme sa rozhodli výsledky výskumov po každom tábore uverejniť v edícii *Studia Interdisciplinaria*.

⁴ Prednášky Sympózia o Slovákoch v Maďarsku vyšli v roku 1993 v konferenčnom zborníku pod názvom *275 rokov v Békešskej Čabe*.

O vedecko-popularizačných programoch a aktivitách

V rámci vedecko-popularizačných programov treba vyzdvihnúť študentské vedecké súťaže, ktoré ústav organizuje od roku 2003 s cieľom zapojiť do vedeckého výskumu žiakov základných a stredných škôl a študentov univerzít. Počas týchto rokov sa zorganizovalo 15 súťaží a zrodilo sa okolo 400 prác. V roku 2020 bolo ústne kolo súťaže naplánované v Novom Meste pod Šiatrom, kam sa prihlásilo 37 študentov, ale pre pandémie koronavírusu sme ho museli zrušiť. Písomné práce študentov porota vyhodnotila a určila umiestnenia v oboch kategóriách. Naším cieľom je vzbudiť záujem mladej generácie o vedeckovýskumnú činnosť, aby mali možnosť spoznať a predstaviť nedávnú históriu Slovákov, školy, obce, mesta, rodín i jednotlivcov v závislosti od danej témy (Zoznam študentských vedeckých súťaží pozri v *Prílohe č. 6*).

Pozitívne hodnotené sú aj vedecko-popularizačné prednášky s názvom *Z pohľadu vedy*, ktoré sú organizované pre širšiu verejnosť. Ich cieľom je zviditeľniť výsledky vedeckej činnosti ústavu a vzdelávať v slovenskom jazyku.

Od roku 2002 odznelo v rámci série *Z pohľadu vedy* 110 prednášok (Zoznam vedecko-popularizačných prednášok pozri v *Prílohe č. 7*).

Prvá kniha a tie ďalšie

Výsledky určitého vedeckovýskumného pracoviska sa dajú ľahko odsledovať, veď sú pre odbornú verejnosť a ďalších záujemcov dostupné prostredníctvom vydaných publikácií. Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku od svojho založenia vydal samostatne, resp.

v spolupráci s partnerskými inštitúciami, 85⁵ kníh a dve elektronické knihy (e-books) o minulosti a súčasnosti, o ľudovej a modernej kultúre a o jazyku Slovákov v Maďarsku, vrátane učebných pomôcok (Zoznam publikácií vydaných VÚSM pozri na: <http://vusm.slovaci.hu/sk/nase-publikacie/2019-01-24-11-38-49>). S finančnou podporou Výskumného ústavu a za účasti jeho pracovníkov vyšlo vyše 20 ďalších publikácií.

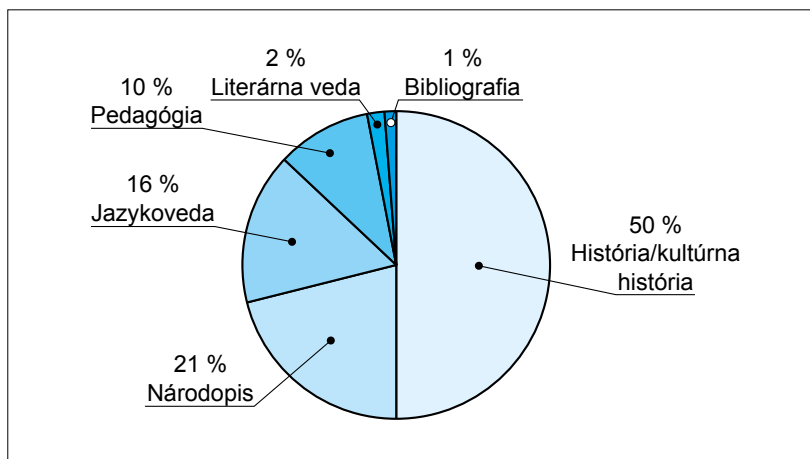
Prvou publikáciou Slovenského výskumného ústavu je Atlas slovenských nárečí v Maďarsku, slovensko-nemecké dvojazyčné vydanie – *Atlas der slowakischen Mundarten in Ungarn*. Slowakisch-deutsche zweisprachige Ausgabe. Výskumný ústav jedinečný a cenný výskumný materiál vydaním vlastne zachránil pred zabudnutím. Atlas uzrel svetlo sveta v roku 1993 v tej istej forme, ako ho pred 30 rokmi autori zostavili. Prácu si objednala Maďarská akadémia vied v r. 1949, rukopis bol hotový aj s mapami do r. 1965, potom viac ako 30 rokov čakal na vydanie, na vydavateľa. Autormi atlasu sú Erik Fügedi, Ferenc Gregor a Péter Király, hlavným redaktorom je Péter Király. V atlase je kartografickou metódou zaregistrovaný synchrónny stav slovenských nárečí v Maďarsku v období rokov 1949 – 1965 a podaný ich systematický prehľad. V publikácii sa pozornosť venuje aj problematike miešania nárečí, problému vzniku prechodných a zmiešaných typov nárečí, ako i otázkam jazykovej integrácie, dvojazyčnosti a maďarsko-slovenským jazykovým vplyvom, interferenciám.

V tom istom roku vyšla prvá kniha so spoluvydavateľmi *Čabajanskí nárečovní slovník – Csabai tájszótár*. Rukopis Júliusa Dedinského prepracovali a doplnili Juraj Ando a Matej Mazán. Spoluvydavateľmi knihy sú Mestská samospráva župného mesta Békešská

⁵ Po konferencii v roku 2020 vyšlo ešte vo vydání ústavu ďalších šesť kníh, a za účasti a s finančnou podporou VÚSM tri.

Čaba, Zväz Slovákov v Maďarsku a Výskumný ústav Zväzu Slovákov v Maďarsku. Slovník obsahuje skoro 800 čabianskych nárečových slov a výrazov, ktoré sú preložené do spisovnej slovenčiny a maďarčiny. Ich významy sú objasnené vetnými príkladmi v nárečí, ktoré sú tiež preložené do maďarčiny.

V ďalšej časti príspevku analyzujeme edičnú činnosť Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, a to z hľadiska vedného odboru, jazyka publikácií, zloženia autorov a spoluvydavateľov. V období 1990 – 2020 publikoval VÚSM samostatne, resp. v spolupráci so svojimi domácimi a zahraničnými partnerskými inštitúciami, 85 kníh a dve elektronické knihy/e-books (spolu 100 %; *Grafč. 1*).

Grafč. 1: Publikácie podľa vedeckého odboru⁶

Zdroj: VÚSM

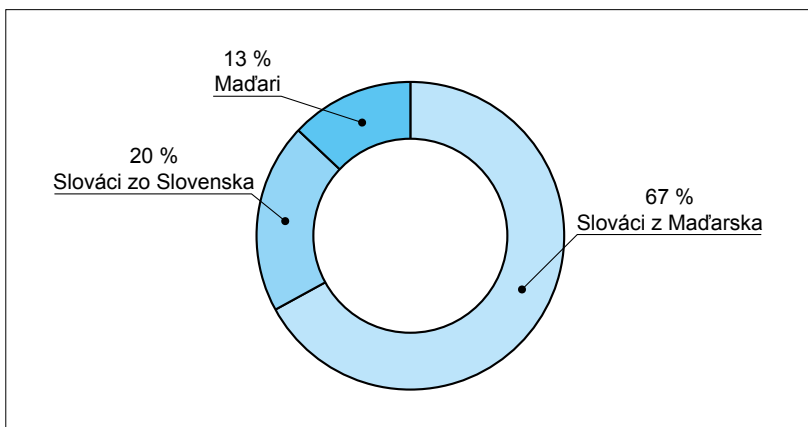
⁶ Grafy zostavil Juraj Rágyanszki.

Najviac (43, t. j. skoro 50 %)⁷ je vydaných v kultúrnohistorickom a historickom tematickom okruhu. Po nich nasledujú etnografické, etnologické publikácie (18, t. j. 21 %). Počet čisto jazykovedných publikácií je 14 (16 %). Tematika jazyka ale nechýba ani v jednej práci o slovenskej národnosti. Z lingvistického hľadiska sú zaujímavé aj ďalšie individuálne a kolektívne monografie, v ktorých sú všestranne analyzované slovenské zmiešané dialekty, súčasná jazyková situácia a predstavené jazykové pamiatky. V edičnej činnosti ústavu je najmenej zastúpená literárna veda (2 tituly = 2 %) a bibliografie (1 titul = 1 %), ale za účasti výskumníkov ústavu vyšli ešte ďalšie bibliografie, repertória (Kunovacová Gulášová – Tóth, 2008; Tušková, 2012; Uhrinová, 2019).

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku od založenia inštitúcie pokladá za jednu zo svojich najdôležitejších úloh podporu škôl, poskytnutie pomoci pedagógom pri ich zodpovednej práci, preto publikuje aj rôzne učebné pomôcky, metodické príručky (9, t. j. 10 %). Už spomínaný projekt regionálno-historických čítaniek slúži priamo pedagógom a žiakom, študentom. Čítanky zostavené Jánom Chlebnickým, *Čabianska* (1996), *Komlóšska* (2000) a *Sarvašská* (2002), sú potrebné a obľúbené učebné pomôcky, ako aj knižka *Pripravujeme sa na jazykovú skúšku* (2004), *Pracovné listy a CD* (2005) a *CD-Testy* (2007) ku knihe. Zostavili ich Viera Barková, Alžbeta Uhrinová, Alexander Ján Tóth, Erika Kraslánová, Zenta Dóžová a ďalší.

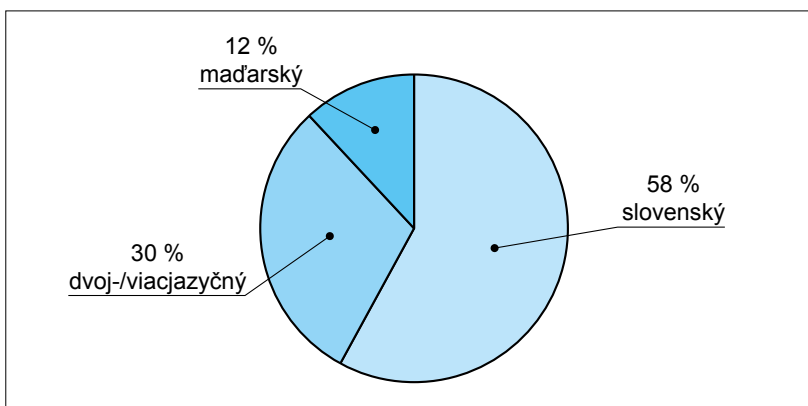
87 publikácií napísalo a redigovalo viac ako 150 (100 %) autorov, editorov (*Graf č. 2*).

⁷ Čísla sú zaokrúhľované podľa pravidiel matematiky.

Grafč. 2: Autori publikácií
Zdroj: VÚSM

Veľa z nich vzniklo v spoluautorstve, resp. spoluredigovaní. Z autorov, editorov cca 100 (67 %) patrí k slovenskej národnosti v Maďarsku, cca 30 (20 %) sú Slováci zo Slovenska a cca 20 (13 %) Maďari. 50 (cca 58 %) publikácií bolo vydaných v slovenskom

Grafč. 3: Jazyk publikácií
Zdroj: VÚSM

jazyku (*Grafč. 3*), 26 (cca 30 %) dvojjazyčne a 11 (cca 12 %) v maďarčine.

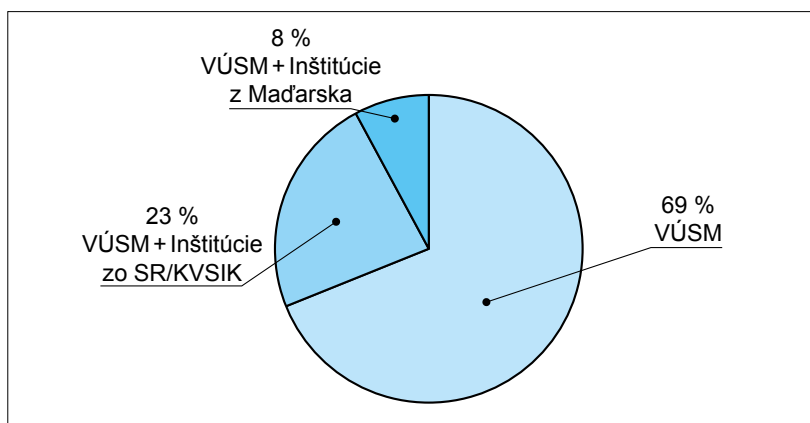
Treba ale poznamenať, že dvojjazyčné publikácie nie sú vždy symetrickým prekladom, veľakrát je pre ne charakteristická asymetrická dvojjazyčnosť, niektoré štúdie, časti knihy sú uverejnené len v slovenčine a niektoré len v maďarčine. Výskumný ústav pokladá za dôležité vydávať svoje publikácie aj v maďarskom jazyku, lebo výskumníci nechcú, aby pre jazykovú bariéru⁸ ich diela čítala len úzka vrstva ovládajúca slovenčinu.

Okrem maďarského jazyka sa iné jazyky okrem resumé – málokedy vyskytujú. Doteraz v ústave vyšla len jedna kniha, už spomínaný slovensko-nemecký nárečový atlas, a trojjazyčné bulletiny. Viacjazyčných publikácií je málo, sú to hlavne knihy, ktoré boli vydané pri príležitosti životných jubileí výskumníkov. Jazyk napísaných diel je v prevažnej väčšine spisovná slovenčina, autori sa usilujú vyhovieť normám súčasného slovenského jazyka, uvedomujú si ale, že menšinový variant spisovného slovenského jazyka, aj odborného, resp. vedeckého, sa zákonite odlišuje od jazyka používaného na Slovensku, čo priamo a bezprostredne ovplyvňujú mimojazykové a jazykové faktory (viac k tomu Uhrinová, 2005, s. 20 – 21). Hlavne v národopisných publikáciách a zbierkach sa nachádzajú výskumné materiály v stredo-, západo- a východoslovenskom nárečí a v biblickej češtine.

⁸ Väčšina Slovákov v Maďarsku – ani príslušník inteligencie – neovláda na takej úrovni spisovnú slovenčinu, aby bola schopná v nej čítať odbornú a vedeckú literatúru. V odborných kruhoch a v kruhu mládeže, študentov sa prejavuje postupne zvyšujúci sa záujem o tunajšiu slovenskú národnosť. Pravidelne vyhľadávajú VÚSM pri písaní diplomových, dizertačných či vedeckých prác. Túto tendenciu členov našej komunity a predstaviteľov majoritného národa hodnotíme pozitívne a chceme im vyhovieť aj literatúrou napísanou po maďarsky (Uhrinová, 2005, s. 21).

Najviac kníh bolo napísaných pôvodne v slovenskom jazyku (vyše 60, cca 70 %), ale publikujeme, z rôznych dôvodov⁹ veľakrát uverejňujeme aj preklady.

Prevažnú väčšinu publikácií (60, t. j. 69 %) vydal Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku samostatne (*Grafč. 4*), ďalšie so spolu-vydavateľmi zo Slovenska, z rumunského Nadlaku (20, t. j. 23 %) i z Maďarska (7, t. j. 8 %).¹⁰

Grafč. 4: Vydavatelia publikácií
Zdroj: VÚSM

Najčastejšími partnermi inštitúcie pri príprave a publikovaní kníh boli, resp. sú Ústav etnológie, Jazykovedný ústav, Spoločen-

⁹ Robíme to predovšetkým preto, lebo vítame a ceníme si práce o slovenskej národnosti v Maďarsku zrodené aj v maďarčine a v iných jazykoch. Nechceme stratiť ani tých kolegov, ktorí nemali možnosť naučiť sa spisovnú slovenčinu, ich vedecký prínos uprednostňujeme pred ich jazykovou znalosťou. Musíme sa ale úprimne priznať, že niekedy aj v dôsledku našej zaťaženosti, zaneprázdnenosti, nedostatku času neprekladáme nami napísané práce, spisy (Uhrinová, 2005, s. 21).

¹⁰ Viac o publikáciách ústavu nájdete (Uhrinová, 2017, 2019).

skovedný ústav SAV, Katedra histórie Univerzity Mateja Bela, Katedra manažmentu kultúry a turizmu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, tiež Katedra historických vied a stredoeurópskych štúdií na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Vydavateľstvo Ivan Krasko v Nadlaku, Ústav histórie MAV, Slovenský inštitút v Budapešti, Maďarská národopisná spoločnosť v Budapešti a slovakistické pracoviská na Univerzite Eötvösa Lorándav Budapešti a na Segeďínskej univerzite.

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku počas svojej existencie okrem už spomínaného *Studia Interdisciplinaria* začal publikovať viac edícií, ktoré sa dožili niekoľkých titulov. Napríklad *Otázky vývoja kultúry – A kultúrafejlődés kérdései* (2 tituly), dvojazyčné miestnohistorické *Čítanky* (3 tituly), *Doktorandské práce – Doktorri dolgozatok* (2 tituly), *Výber z prameňov – Forrásválogatás* (1 titul), *Otázky slovenského školstva v Maďarsku – A magyarországi szlovák iskolarendszer kérdései* (1 titul). Doteraz najúspešnejšou edíciou ústavu sú *Kor/ridor knihy – Kor/ridor könyvek*, v rámci ktorej vyšlo 12 kníh z oblasti slovenskej a maďarskej histórie. Najnovšími edíciami ústavu sú *Acta Partis Minoris Slovaca*, v ktorej boli v roku 2018 uverejnené výsledky poslednej konferencie pod názvom Mať volá? Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1946 – 48 a *Bibliotheca Ludovici Haan*, v ktorej budú publikované regionálne, miestnohistorické diela.

Vďaka postupne sa zvyšujúcej finančnej podpore v poslednom období mohlo mať viac našich kníh druhé vydanie, resp. dotlač. Prvá z nich bola publikácia *Kalendárne obyčaje II.*, ktorá vyšla v roku 2009 pri príležitosti životného jubilea 75. narodenín Ondreja Krupu. V rokoch 2017 – 2018 môžeme po dlhej pauze evidovať šesť ďalších znovuvydání. Medzi populárne knihy patria *Čabianske a Komlóske priezviská* a *Kapitoly z minulosti a súčasnosti*

Slovákov v Békešskej Čabe (takisto aj v maďarskom jazyku *Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből*).¹¹

Doteraz posledná kniha Výskumného ústavu uzrela svetlo sveta koncom januára tohto roku. Je to syntetizujúca monografia Kataríny Maruzsovej-Šebeovej o slovenskej poézii *Poetika priestoru v poézii Slovákov v Maďarsku*. Autorka v práci uplatňuje dnes aktuálne literárnovedné a interpretačné stratégie, a tým stavia do nového svetla lyriku Gregora Papučeka, Alexandra Kormoša, Imricha Fuhla a Juraja Dolnozemskeho.

V roku 2020 vyšla v Nadlaku najnovšia publikácia Ladislava Lenovského *Slováci v Maďarsku dnes (etnokultúrne sondy do vybraných komunit)*. Práca je zostavená zo štúdií, ktoré vznikli na základe sondážnych terénnych výskumov v interdisciplinárnych výskumných táboroch organizovaných VÚSM v jednotlivých lokalitách v priebehu rokov 2005 – 2017. Vydavateľmi knihy sú Vydavateľstvo Ivan Krasko a Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku.

Kor/ridor

Výskumný ústav bol v rokoch 2008 – 2014 spoluvydavateľom časopisu *Dolnozemský Slovák*. VÚSM plánoval založiť aj vlastný časopis, ale spočiatku sľubný podnet sa nakoniec nezrealizoval. *Kor/ridor*, dvojjazyčné periodikum, slovensko-maďarský historický časopis, vznikol v roku 2014 vďaka budovaniu vzájomných vedeckých kontaktov medzi slovenskými a maďarskými historikmi. Vydal ho Výskumný ústav Celoštátnej slovenskej samosprávy

¹¹ Okrem spomenutých sú to knihy J. Demmela: *A kettős identitás ára* a L. Kačíreka: *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875*.

v Maďarsku so spoluvydavateľmi – Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied, Fórum inštitútom pre výskum menšín, Historickým ústavom Výskumného strediska filozofie Maďarskej akadémie vied. Zakladajúci a zodpovedný redaktor časopisu bol József Demmel. V roku 2014 boli publikované naraz štyri čísla, dve v maďarskom a dve v slovenskom jazyku, ktoré sú sčasti totožné, ale obsahujú aj také príspevky, ktoré sa v druhej jazykovej mutácii nenachádzajú. Sú v nich uverejnené štúdie, ktoré sa zaoberajú konfliktnými témami, ako je viacnásobná identita, vytváranie vzájomného obrazu, asimilácia, pretrvávajúce národné mýty alebo otázky historickej pamäti, resp. sú v nich prezentované nové historické knihy a predstavení najvýznamnejší odborníci. Napriek tomu, že odborná verejnosť s veľkým záujmom privítala iniciatívu, časopis sa dožil len jedného roka a predovšetkým z finančných dôvodov zanikol.

Prezentácie, krsty kníh VÚSM

Snažíme sa o to, aby sa odborníci a záujemcovia čo najskôr zoznámili s našimi novými publikáciami, preto pravidelne organizujeme ich prezentáciu. Vďaka Domu zahraničných Slovákov boli v rokoch 2002 – 2004 vystavené knihy ústavu na Knižnom veľtrhu v Bratislave. V roku 2012 túto tradíciu oživila Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska (Rumunsko, Nadlak) a odvtedy je pod jej gestorstvom na Bibliotéke pravidelne predstavená literárna a vedecká tvorba dolnozemsých Slovákov. Od roku 2016 sú tu recenzentmi prezentované aj niektoré vybrané tituly z našej tvorby. V rokoch 2005 – 2008 sme mali prostredníctvom Cudzojazyčnej knižnice možnosť vystaviť naše publikácie na *Medzinárodnom knižnom festivale v Budapešti* a v roku 2008 na 15.

festivale dve knihy¹² aj predstaviť. Na 23. knižnom festivale bol Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku prítomný ako vydavateľ.¹³ Okrem uvedených festivalov boli knihy našej inštitúcie vystavené, resp. predávané, na Medzinárodných folklórnych festivaloch na *Na jarmoku* (v Nadlaku, Bratislave, Segedíne, Békešskej Čabe). Každoročne sa prezentujeme našimi publikáciami aj na knižných festivaloch župného strediska.

Nové výzvy, modernizácia

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku pokladá za dôležité zviditeľniť svoju činnosť v čo najširšom kruhu. Od roku 2018 tomuto cieľu slúži nová iniciatíva inštitúcie uverejňovať elektronické verzie kníh (e-Books) na webovej stránke (pozri: <http://vusm.slovaci.hu/sk/kiadvanyok/2019-01-24-11-39-51>), ako aj založenie facebookovej stránky ústavu v tom istom roku (pozri: <https://www.facebook.com/VUSM.MSZKI/>). Doteraz je na internete pre záujemcov dostupných 26 publikácií, skoro 30 % z celkového počtu kníh. Na trojjazyčnej (slovenskej, maďarskej a sčasti anglickej) domovskej stránke môžeme od roku 2019 nájsť pri niektorých knihách aj stručné anglické zhrnutie; tak môžu dostať základné informácie aj tí odborníci, ktorí sa zaujímajú o naše publikácie, no neovládajú slovenský ani maďarský jazyk.

¹² Ján Gomboš (ed.): *Slováci v južnej časti Dolnej zeme (Od konca 17. do konca 18. storočia)*. Výber z prameňov a Alžbeta Uhrinová – Mária Žiláková (eds.): *Slovenský jazyk v Maďarsku*. Bibliografia a štúdie – I. a II. zväzok.

¹³ Na veľtrhu v r. 2016 – keď čestným hosťom 23. medzinárodného knižného festivalu bolo Slovensko – boli predstavené historické diela M. Michela, J. Demmela a autorskej dvojice E. Kowalskej a K. Kanteka.

Spolupráca, kontakty

Odborná pomoc slovenských a domácich kolegov a akademických pracovísk, resp. vysokoškolských inštitúcií, je pri riešení našich vedeckovýskumných úloh pre nás nenahraditeľná. Prvú dohodu o spolupráci podpísala v roku 1995 riaditeľka VÚSM Anna Divičanová a riaditeľ Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach Štefan Šutaj. Ústav odvtedy postupne rozširuje svoje kontakty s domácimi a zahraničnými vedeckými a vzdelávacími inštitúciami (zoznam partnerov pozri v Prílohe č. 8 a 9). Rok 2006 je dôležitým medzníkom v dejinách bádateľskej dielne, lebo v tomto roku bola podpísaná Dohoda o spolupráci medzi Slovenskou akadémiou vied a Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku, tým sa v značnej miere zlepšili podmienky výskumnej práce.

Vedecká rada

Pri VÚSM pracuje Vedecká rada (ďalej aj VR). Predsedom VR je iniciátor založenia inštitúcie Matej Šipický. Členovia zastupujú maďarské a slovenské akademické pracoviská (zoznam súčasných a bývalých členov VR pozri na: <http://vusm.slovaci.hu/sk/o-ustave/vedecka-rada>). Vedecká rada zasadá dvakrát ročne, priebežne hodnotí a pripomienkuje vedeckú a vedecko-organizačnú činnosť bádateľskej dielne. Návrhy, rady a uznesenia VR znamenajú pre naše pracovisko ozajstnú odbornú pomoc.

Na záver

Ciele a úlohy skoncipované pri založení ústavu sú stále aktuálne, je ešte veľa nepreskúmaných oblastí, nových, resp. nedokončených vedeckých tém a úloh. Dejiny slovenských lokalít, inštitúcií, významných osobností, interetnické kontakty, premeny etnickej identity, kultúry, školstva, zvykov, jazykovej situácie sú veľmi zaujímavými a aktuálnymi vedeckovýskumnými otázkami.

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku chce aj v súčasnosti popri nových oblastiach posledného obdobia vyhovieť predovšetkým pôvodným požiadavkám, splnenie týchto cieľov pokladáme za našu hlavnú úlohu. Rozšírenie domácej a medzinárodnej spolupráce môže znamenať ďalšie možnosti a rozvoj inštitúcie.

O histórii Výskumného ústavu boli vydané jubilejné publikácie, štúdie, bulletin a diplomové práce, v ktorých sa záujemcovia môžu podrobnejšie zoznámiť s prácou slovenských výskumníkov. Divičanová, Anna – Chlebnický, Ján (eds.) 2003; Divičanová, Anna – Uhrinová, Alžbeta (eds.) 2005; Uhrinová, Alžbeta (ed.) 2010; Tóth, Alexander, Ján (ed.) 2003; 2005; 2007; Tušková (ed.) 2011); Kováčová (2017, s. 133 – 148); Tušková (2018a, s. 491 – 495; 2018b, s. 461 – 465); Kudjáková, Andrea (2013).

PRÍLOHY:¹⁴

Príloha č. 1: Zakladajúca listina ústavu z r. 2016¹⁵

Okirat száma: 456-1/2016

Alapító okirat módosításokkal egységes szerkezetbe foglalva

Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 8/A. §-a alapján a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete alapító okiratát a következők szerint adom ki:

1. A költségvetési szerv megnevezése, székhelye, telephelye

- 1.1. A költségvetési szerv
 - 1.1.1. megnevezése: Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete
 - 1.1.2. rövidített neve: MSZKI
- 1.2. A költségvetési szerv idegen nyelvű megnevezései:
 - 1.2.1. szlovák nyelven: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku
 - 1.2.1.1. rövidített neve szlovák nyelven: VÚSM
- 1.3. A költségvetési szerv
 - 1.3.1. székhelye: 5600 Békéscsaba, Szabó Dezső utca 40-42.

2. A költségvetési szerv alapításával és megszűnésével összefüggő rendelkezések

- 2.1. A költségvetési szerv alapításának dátuma: 2001. 05. 09.

3. A költségvetési szerv irányítása, felügyelete

- 3.1. A költségvetési szerv irányító szervének
 - 3.1.1. megnevezése: Országos Szlovák Önkormányzat
 - 3.1.2. székhelye: 1114 Budapest, Fadrusz utca 11/A.

¹⁴ Prílohy zostavili Zuzana Kunovacová Gulyášová a Magdaléna Laczová.

¹⁵ Dokumenty existujú len v maďarčine.

4. A költségvetési szerv tevékenysége

4.1. A költségvetési szerv közfeladata:

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény alapján a magyarországi szlovák nemzetiség kulturális autonómiájának megteremtése és megővése.

4.2. A költségvetési szerv főtevékenységének államháztartási szakágazati besorolása:

	szakágazat száma	szakágazat megnevezése
1	722000	Társadalomtudományi humán kutatás, fejlesztés

4.3. A költségvetési szerv alaptevékenysége:

A magyarországi szlovák nemzetiség történelmének, nyelvének, hitéletének, kultúrájának, hagyományainak gyűjtése, tudományos igényű feldolgozása, publikálása és megőrzése, a hazai szlovákság helyzetét érintő társadalmi folyamatok elemzése, a nemzetiségi nyelvű oktatás, ill. a kulturális élet fejlődésének szakmai támogatása.

Az MSZKI tudományos műhely, továbbképző intézmény, tanácsadó központ szerepét látja el a magyarországi szlovákság életével kapcsolatos történelmi, néprajzi, kulturális és oktatásügyi vonatkozásban. Tevékenysége során együttműködik a Magyar Tudományos Akadémia, valamint a Szlovák Tudományos Akadémia intézeteivel.

4.4. A költségvetési szerv alaptevékenységének kormányzati funkció szerinti megjelölése:

	kormányzati funkciószám	kormányzati funkció megnevezése
1	014040	Társadalomtudományi, humán alapkutatás
2	083020	Könyvkiadás
3	083030	Egyéb kiadói tevékenység
4	085010	Szabadidős tevékenységekkel, sporttal, kultúrával és vallással kapcsolatos alkalmazott kutatás és fejlesztés
5	097010	Oktatáshoz kapcsolódó alkalmazott kutatás és fejlesztés

4.5. A költségvetési szerv illetékessége, működési területe: országos.

5. A költségvetési szerv szervezete és működése

5.1. A költségvetési szerv vezetőjének megbízási rendje: A költségvetési szerv mindenkor vezetőjét az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése (a továbbiakban „Közgyűlés”) a Közgyűlés elnöke (a továbbiakban: elnök) javaslata alapján, nyilvános pályázati eljárás lefolytatását követően, a Közgyűlés választja határozott, öt éves időtartamra.

A vezető tekintetében – a felmentés esetét kivéve – az elnök gyakorolja a munkáltatói jogokat. A felmentés jogát a Közgyűlés gyakorolja.

5.2. A költségvetési szervnél alkalmazásban álló személyek jogviszonya:

	foglalkoztatási jogviszony	jogviszonyt szabályozó jogszabály
1	munkaviszony	a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény

2	közalkalmazotti jogviszony	a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény
3	közfoglalkoztatási jogviszony	a közfoglalkoztatási jogviszonyban állókra a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény és a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény („Sztv.”)
4	megbízási jogviszony	a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

6. Záró rendelkezés

Jelen alapító okiratot 2016. január 01. napjától kell alkalmazni, ezzel egyidejűleg a költségvetési szerv 2014. május 14. napján kelt 390-2/2014 okiratszámú alapító okiratot visszavonom.

Kelt: Budapest, 2015. szeptember 22.

Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet 5. § (4) bekezdése alapján a Magyar Államkincstár nevében igazolom, hogy jelen alapító okirat módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege megfelel az alapító okiratnak a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 2016. november 29. napján kelt, 2017. január 01. napjától alkalmazandó 456-2/2016 okiratszámú módosító okirattal végrehajtott módosítása szerinti tartalmának.

Kelt: Budapest, 2016. december 14.

[Handwritten signature]
Magyar Államkincstár

Príloha č. 2: **Modifikovaný štatút z roku 2019**

A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOK KUTATÓINTÉZETÉNEK SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATA

Az Szervezeti Működési Szabályzatot (a továbbiakban „SZMSZ”) az Országos Szlovák Önkormányzat (a továbbiakban „OSZÖ”) Szervezeti és Működési Szabályzatával, valamint más jogszabályokkal összhangban kell értelmezni.

1.

Az SZMSZ hatálya és tagozódása

- (1) Az SZMSZ hatálya kiterjed
 - (i) a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetére (a továbbiakban „Kutatóintézet”), mint költségvetési intézményre,
 - (ii) a Kutatóintézettel együttműködő oktatókra, tudományos kutatókra és alkalmazottakra,
 - (iii) a Kutatóintézettel szerződésben álló személyekre.
- (2) Az SZMSZ-t az OSZÖ Közgyűlése határozatban fogadja el. Az SZMSZ elfogadásához minősített többség szükséges.
- (3) Az SZMSZ módosítását kezdeményezheti az OSZÖ Elnöke, az OSZÖ Közgyűlése bármely bizottsága, a Kutatóintézet igazgatója, az OSZÖ Hivatalvezetője. Az SZMSZ módosításához minősített többség szükséges.
- (4) Az SZMSZ-szel összhangban kell állnia a Kutatóintézetben alkotott valamennyi szabályzatnak, nyilatkozatnak és intézkedésnek.

2.

A Kutatóintézet

- (1) A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetét a Közgyűlés az OSZÖ 27/2001. (V.09.) számú KGY határozata alapján vette át.
- (2) Az OSZÖ Kutatóintézete önállóan működő költségvetési szerv. Pénzügyi és gazdasági feladatait az irányító szerv által jóváhagyott megállapodás alapján az Országos Szlovák Önkormányzat Hivatala látja el.
- (3) A Kutatóintézet
 - a) Elnevezése: Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete
Rövidített elnevezése: MSZKI
Szlovák nyelven: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku
Szlovák elnevezés rövidítése: VÚSM
 - b) Irányító szerve: Országos Szlovák Önkormányzat
 - c) Székhelye: 5600 Békéscsaba, Szabó Dezső u. 40-42.
 - d) Törzskönyvi azonosító száma: 598075
 - e) Alapításának dátuma: 2001. 05. 09.

- f) Alapító okiratának száma 456-1/2016, kelte 2016. december 14.
g) bélyegzője: kör alakú az intézmény szlovák és magyar nyelvű elnevezésével és középen a címerével

3.

A Kutatóintézet feladatai

(1) A Kutatóintézet közfeladata:

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. Törvény alapján a magyarországi szlovák nemzetiség kulturális autonómiájának megteremtése és megóvása.

(2) A Kutatóintézet alaptevékenysége:

A magyarországi szlovák nemzetiség történelmének, nyelvének, hitéletének, kultúrájának, hagyományainak gyűjtése, tudományos igényű feldolgozása, publikálása és megőrzése, a hazai szlovákság helyzetét érintő társadalmi folyamatok elemzése, a nemzetiségi nyelvű oktatás, ill. a kulturális élet fejlődésének szakmai támogatása.

Az Intézet tudományos műhely, továbbképző intézmény, tanácsadó központ szerepét látja el a magyarországi szlovákság életével kapcsolatos történelmi, néprajzi, kulturális és oktatásügyi vonatkozásokban. Tevékenysége során együttműködik a Magyar Tudományos Akadémiával, valamint a Szlovák Tudományos Akadémia intézeteivel.

Államháztartási szakágazati besorolása:

722000 Társadalomtudományi humán kutatás, fejlesztés

Az alaptevékenysége kormányzati funkció szerinti megjelölése:

014040 Társadalomtudományi, humán alapkutatás

083020 Könyvkiadás

083030 Egyéb kiadói tevékenység

085010 Szabadidős tevékenységekkel, sporttal, kultúrával és vallással kapcsolatos alkalmazott kutatás és fejlesztés

097101 Oktatáshoz kapcsolódó alkalmazott kutatás és fejlesztés

(3) A Kutatóintézet vállalt feladatai:

- a) a kutatók és munkatársak kutatómunkájának összehangolása,
- b) a kutatási tevékenység hatékonyabbá tétele, mind a szellemi kapacitás, mind az infrastruktúra területén,
- c) a kutatás egységes megjelenítése és képviselése a hazai és nemzetközi tudományos szervezetekben és rendezvényeken,
- d) a meglévő kutatási eszközpark gazdaságosabb kihasználása, az eszközpark fejlesztése, új eszközpark kiépítése,
- e) a hazai és nemzetközi pályázatokban való hatékonyabb részvétel elősegítése,
- f) nemzetközi kapcsolatok kiépítése és fejlesztése,
- g) a hazai és szlovákiai egyetemekkel való szervezett kapcsolattartás, közös kutatómunkák és pályázatok koordinálása,
- h) a doktoranduszképzésben való egységes és hatékony részvétel, a doktoranduszok kutatómunkájának támogatása, a szellemi és infrastrukturális kutatói háttér biztosítása.

- (4) A Kutatóintézet a feladatait az alkalmazott munkatársak, csatlakozó oktatók és tudományos kutatók együttműködésében látja el.
- (5) A Kutatóintézet költségterítéses szolgáltatásként, illetőleg vállalkozási tevékenységként külső megbízók számára kutatási, fejlesztő, szaktanácsadó, szolgáltató, szakértési és egyéb feladatokat láthat el.

4.

A Kutatóintézet anyagi forrásai

- (1) A Kutatóintézet 3. §-ban foglalt feladatainak ellátásához szükséges alapvető anyagi feltételeket az OSZÖ, másrésről saját források (pályázatok) útján biztosítja.
- (2) A mindenkor érvényben lévő költségvetési törvényben az Országos Szlovák Önkormányzat számára megállapított általános működési támogatás keretein belül az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése által, a költségvetésben megállapított összeg.
- (3) A Kutatóintézetben folyó kutatások országos hatáskörű szerv által kezelt más előirányzatból is támogathatók.
- (4) Az említett források Kutatóintézeten belüli felhasználásáról - a vonatkozó jogszabályok és belső szabályok, szabályzatok rendelkeznek.
- (5) A Kutatóintézet ellenérték fejében vállalkozási (szerződéses) munkát is végezhet.
- (6) A Kutatóintézet pályázaton és egyéb forrásból szerzett tárgyi eszközeivel hozzájárul az infrastruktúrájának fejlesztéséhez.

5.

Együttműködés más intézményekkel

- (1) A Kutatóintézet feladatai ellátása körében tartósan, vagy eseti feladatra szervezeten (pl. pályázatokban) együttműködhet más hazai és külföldi intézményekkel (tudományos kutató, fejlesztő, oktató intézményekkel stb.).
- (2) A Kutatóintézet külső intézményekkel történő együttműködésének feltételrendszerét szerződésben rögzíti.
- (3) Az OSZÖ Hivatalával történő együttműködés szabályait szerződésben kell rögzíteni.

6.

A Kutatóintézet szervezeti felépítése

- (1) A Kutatóintézet személyi állományát kutatók és más alkalmazottak alkotják. Az alkalmazottak a munkaszervezésüknek, illetve a munkaköri leírásuknak megfelelően végzik munkájukat.

- (2) A Kutatóintézet statisztikai állományi létszáma 5 fő.
- (3) Kutató dolgozhat megbízási szerződés alapján, illetve vállalkozóként is. Ebben az esetben a szerződés tartalmazza a munkavégzés feltételeit.
- (4) A Kutatóintézet vezetőjét az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése a Közgyűlés elnöke javaslata alapján, nyilvános pályázati eljárás lefolytatását követően, a Közgyűlés választja határozott, öt éves időtartamra. A vezető tekintetében – a felmentés esetét kivéve – az elnök gyakorolja a munkáltatói jogokat. A felmentés jogát a Közgyűlés gyakorolja.
- (5) A Kutatóintézet tudományos munkájának – véleményező jogú - és tanácsadó testülete a Kutatóintézet Tudományos Tanácsa. A Tudományos Tanács a működési rendjét maga alkotja meg. A tudományos tanácsba az OSZÖ Közgyűlése delegálja a tagokat

7.

A Kutatóintézet működése

- (1) Az igazgató feladata és hatásköre:
- a) a Kutatóintézet törvényes képviselője,
 - b) a Kutatóintézetben folyó tudományos kutatási és gazdasági tevékenység irányítása, összehangolása, ellenőrzése,
 - c) a Kutatóintézet rendelkezésére álló források feletti - jogszabályok és szabályzatok szerinti - rendelkezés,
 - d) a Kutatóintézet fejlesztési tervének összeállítása, a jóváhagyott terv végrehajtásának megszervezése,
 - e) a Kutatóintézet hazai és nemzetközi kapcsolatainak irányítása,
 - f) a Tudományos Tanács vezetésével kapcsolatoesteendőköllátása vagyis a tanácsulések összehívása, a Tanács döntéseinek előkészítése és a határozatok végrehajtásának biztosítása,
 - g) eljárás mindazon ügyekben, amelyeket jogszabály, szabályzat a hatáskörébe utal.

8.

Zárórendekeések

A jelen SZMSZ-t az OSZÖ Közgyűlése 97/2019 (IX.24.) OSZÖ KGY sz. határozatával fogadta el.

Budapest, 2019. szeptember 24.

Dr. Tüska Tünde
igazgató

Hollerné Racsó Erzsébet
elnök

Príloha č. 3: Dohoda o prevzatí inštitúcie

Výpis zo zápisnice Valného zhromaždenia Celoštátnej
slovenskej samosprávy

zo dňa 13. dec. 2000

*Kivonat az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlésének
2000. december 13-án tartott üléséről*

24/2000. (12. 13.) sz. határozat

Kívánja-e az OSZÖ Közgyűlése a békéscsabai Szlovák Kutató-
intézet átvételét deklarálni a Magyarországi Szlovákok Szövet-
ségétől, meghatalmazza-e a Közgyűlés az OSZÖ-t az intézmény
átvételéhez szükséges jogi, anyagi és adminisztratív kérdések ki-
dolgozásával a következő Közgyűlésre, valamint az alapító okirat
módosításával?

Szavazás: igen 49, nem 0, tartózkodott 1 (elfogadva)

Fuzik János
elnök

Výpis zo zápisnice Valného zhromaždenia Celoštátnej
slovenskej samosprávy

zo dňa 9. máj 2001

*Kivonat az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlésének
2001. május 9-én tartott üléséről*

27/2001. (05. 09.) sz. határozata:

Az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése elfogadja a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete Alapító Okiratát.

Szavazás: igen 43, nem 0, tartózkodott 0 (elfogadva)

Fuzik János
elnök

Príloha č. 4: Vedecké konferencie, sympóziá

1. *275 rokov v Békešskej Čabe – 275 év Békéscsabán*
15. – 16. máj 1993, Békešská Čaba (Békéscsaba)
2. *250 rokov v Slovenskom Komlóši – 250 év Tótkomlóson*
16. – 17. máj 1996, SlovenskýKomlós (Tótkomlós)
3. *Odborná konferencia pri príležitosti 10. výročia oroslánskeho slovenského pamiatkového domu – Tudományos konferencia az oroslányi szlovák emlékház 10. évfordulójára*
11. október 1997, Oroszlán (Oroszlány)
4. *275 rokov v Sarvaši – 275 év Szarvason*
16. – 17. október 1997, Sarvaš (Szarvas)
5. *275 rokov v PoľnomBerinčoku – 275 év Mezőberényben*
2. októbra 1998, PoľnýBerinčok (Mezőberény)
6. *275. výročie znovuzaloženia dediny Čerňa – Ünnepség Bakonycsernye község újraterelítésének 275. évfordulója alkalmából*
28. máj 1999, Čerňa (Bakonycsernye)
7. *Sympózium o pilišských Slovákoch organizované pri príležitosti 300. výročia založenia Čivu Slováckmi –*

Szimpózium a pilisi szlovákokról, Piliscsév szlovákok által
történt alapításának 300. évfordulója alkalmából
15. – 16. október 1999, Čív (Piliscsév)

8. *Vedecká konferencia príležitosti 300. výročia usadenia sa Slovákov v Oroszláni* – Tudományos konferencia a szlovákok Oroszlányba településének 300. évfordulójára
8. – 9. szeptember 2001, Oroszlán (Oroszlány)
9. *Slovenčina v menšinovom prostredí* – medzinárodná vedecká konferencia VÚSM
A szlovák nyelv kisebbségi környezetben – Az MSZKI nemzetközi tudományos konferenciája
17. október 2003, Békešská Čaba (Békéscsaba)
10. *Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku* – jubilejná medzinárodná vedecká konferencia príležitosti
15. výročiazaloženia VÚSM
A magyarországi szlovákok kultúrája, nyelve és történelme – jubileumi nemzetközi tudományos konferencia az MSZKI megalakulásának 15. évfordulója alkalmából
14. – 15. október 2005, Budapest (Budapest)
11. *Slovenčina v menšinovom prostredí II.* – Medzinárodná vedecká konferencia VÚSM
A szlovák nyelv kisebbségi környezetben II. – Az MSZKI nemzetközi tudományos konferenciája
17. – 18. október 2007, Békešská Čaba (Békéscsaba)
12. *Identita, história a kultúra, Dejiny Slovákov na Dolnej zemi*
– *Identitás, történelem és kultúra – Az alföldi szlovákok történelme*
11. – 12. november 2010, Budapest (Budapest)

13. *Slovenský jazyk a kultúra v menšinovom prostredí – Szlovák nyelv és kultúra kisebbségi környezetben*
15. – 16. november 2012, Békešská Čaba (Békéscsaba)
14. *Duchovná a sociálna kultúra menšín v majoritnom prostredí – A kisebbségek szellemi és szociális kultúrája többségi környezetben*
9. – 10. október 2014, Békešská Čaba (Békéscsaba)
15. *Etnokonfeszionalita na Dolnej zemi – Konfesionálna identita verzus národná identita*
Etnokonfeszionalitás az Alföldön – Konfesszionális identitás verzus nemzeti identitás
11. – 12. november 2016, Budapešť (Budapest)
16. „Matvolá?“ *Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom 1946 – 1948 a jej následky na ľudské osudy – Csehszlovák–magyar lakosságcseré 1946–48 és annak hatása az emberi sorsokra*
12. – 13. október 2017, Békešská Čaba (Békéscsaba)
17. *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte – A magyarországi szlovákok kutatása interdiszciplináris kontextusban*
13. – 14. február 2020, Békešská Čaba (Békéscsaba)

Vedecké a odborné podujatia v spolupráci

1. *Vedecká činnosť Slovákov v Maďarsku.*
Medzinárodný seminár.
2. november 2004, Bratislava. *Partneri:* Dom zahraničných Slovákov v Bratislave, Slovenské národné múzeum v Bratislave, Celoštátna slovenská samospráva, Múzeum Mihálya Munkácsyho
3. Jubilantské podujatie, konferencia a vedecká konferencia študentov organizovaná príležitosti 100. výročia narodenia evanjelického farára, historika, etnografa Júliusa Dedinského. 4. – 6. a 24. marec 2005, Békešská Čaba. *Partneri:* Dom slovenskej kultúry, Múzeum Mihálya Munkácsyho a evanjelická cirkev
4. Konferencia Segedínskej národopisnej akademickej komisie. 15. november 2006, Békešská Čaba. *Partner:* Múzeum Mihálya Munkácsyho
5. *Analytické sondy do textu 3. Filológia v 3. tisícročí – jej vyhlídky a smerovanie* Konferencia. 13. september 2007, Banská Bystrica. *Partner:* Katedra slovakistiky Filologickej fakulty UMB
6. Slávnostné podujatie a spomienkové vedecké zasadnutie evanjelickej cirkvi usporiadané pri príležitosti 200. výročia polozenia kameňa Veľkého evanjelického chrámu v Békešskej Čabe – 6. – 7. október 2007, Békešská Čaba. *Partner:* Čabianska evanjelická cirkev
7. Workshop pod názvom *Etnická stabilita – etnické zmeny.* 10. – 11. apríl 2008, Šamorín (Somorja)

8. Workshop Fórum inštitút pre výskum menšín a 29. – 30. september 2008, Budapešť. *Partner:* Slovenský inštitút v Budapešti (Budapest)
9. Projekt V4 pod názvom *Vyučovanie materinského jazyka a dvojazyčná situácia Slovákov v Srbsku, Maďarsku, Rumunsku, Česku a v Poľsku*. 15. – 16. máj 2008, Békešská Čaba. *Partner:* Asociácia slovenských pedagógov Báčsky Petrovec
10. Pamätné zasadnutie na počesť Michala Žilinského. 11. november 2008, Békešská Čaba. *Partner:* Spolok ochranárov mesta
11. Spoločná prezentácia s Fórum inštitútom pre výskum menšín: Menšiny pod drobnohľadom výskumníkov. 11. máj 2010, Budapešť. *Partner:* Slovenský inštitút v Budapešti
12. Slovensko-maďarský seminár o výskume slovenských osobných mien. 17. máj 2010, Bratislava. *Partneri:* Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, Matica slovenská
13. Prezentácia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku pri príležitosti 20. výročia jeho založenia. 7. október 2010 Martin. *Partneri:* Slovenská národná knižnica, Matica slovenská
14. Prezentácia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku pri príležitosti 20. výročia jeho založenia. 26. október 2010, Bratislava – Petržalka. *Partner:* Pedagogická knižnica v Bratislave
15. Vedecké sympóziu 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra prebiehalo pod názvom *Ľudovít Štúr – v zrkadle maďarskej historiografie*. 15. september 2015, Budapešť – *Salón Kor/ridor*. *Partner:* Slovenský inštitút v Budapešti. *Séria Salónu Kor/ridor* – v období 2015 – 2017.

Príloha č. 5: **Slovenské zberateľské a výskumné
tábory v chronologickom poradí**

1. 1977	Banka, Agárd, Horné Petány,
Novohrad (Bánk, Ósagárd,
Felsőpetény, Nógrád)	Novohradská
župa
2. 1978	Častá, Sudice, Patvarec, Šámšon
(Csesztve, Szügy, Patvarc,
Sámsonháza)	Novohradská
župa
3. 1979	Malý Kereš (Kiskőrös)	Bácsko-
malokunská župa
4. 1980	Šára (Dabas-Sári)	Peštianska župa
5. 1981	Tatabánya, Séleš, Bánhida,
Tardoš (Tatabánya, Vértesszőlös,
Bánhida, Tardosbánya)	Komárňansko-
ostrihomská župa
6. 1982	Čuvár, Ďurka, Pišpek, Jača
(Csővár, Galgagyörk,
Püspökhatvan, Acsa)	Peštianska župa
7. 1983	Vácrátót, Maglód, Sára, Čemer
(Dabas-Sári, Csömör)	Peštianska župa
8. 1984	Čerňa, Jášč, Capár
(Bakonycsernye, Jásd, Szápár)	Vesprémska župa
9. 1985	Sarvaš (Szarvas)	Békešská župa
10. 1986	Baňačka, Fizér, Vágašská Huta,
Veľká Huta (Rudabányácska,
Füzér, Vágáshuta, Nagyhuta)	Boršodsko-abovsko-
zemplínska župa

11. 1987	Alkár – Horná Huta – Fiskális
Huta (Mátraszent, Mátraimre,
Mátraistván, Mátralászló)	Hevešská župa
12. 1989	Santov (Pilisszántó)	Peštianska župa
13. 1990	Santov (Pilisszántó)	Peštianska župa
14. 1991	Polný Berinčok (Mezőberény)	Békešská župa
15. 1992	Slovenský Komlós (Tótkomlós)	Békešská župa
16. 1993	Nová Huta (Bükkszentkereszt)	Boršodsko-abovsko-
zemplínska župa
17. 1994	Békešská Čaba (Békéscsaba)	Békešská župa
18. 1995	Malý Kereš (Kiskőrös)	Báčsko-
malokunská župa
19. 1996	Sarvaš (Szarvas)	Békešská župa
20. 1997	Békešská Čaba–Vinice, Jamina
(Békéscsaba–Erzsébethely,
Jamina)	Békešská župa
21. 1998	Šóskút, Tárnok (Sóskút,
Tárnok)	Peštianska župa
22. 1999	Čemer (Csömör)	Peštianska župa
23. 2000	Banka (Bánk)	Novohradská župa
24. 2001	Kestúc (Kesztlőc)	Komárňansko-
ostrihomská župa
25. 2002	Baňačka, Dolný Regmec
(Sátorajújhely–Rudabányácska,
Alsóregmec)	Boršodsko-abovsko-
zemplínska župa
26. 2003	Ambróz, Albert, Pitvaros
(Ambrózfalva, Csanádalberti,
Pitvaros)	Čongrádska župa
27. 2004	Šámson, Lucina (Sámsonháza,
Lucfalva)	Novohradská župa

28. 2005	Čerňa, Jášč, Capár, Eška
(Bakonycsernye, Jásd, Szápár,
Öskü)	Vesprémska župa
29. 2006	Veľký Bánhedeš
(Nagybánhegyes)	Békešská župa
30. 2008	Békešská Čaba (Békéscsaba)	Békešská župa
31. 2009	Senvaclav (Piliszentlászló)	Peštianska župa
32. 2011	Dabaš-Šáry (Dabas-Sári)	Peštianska župa
33. 2013	Veňarec (Vanyarc)	Novohradská župa
34. 2015	Dunaedház (Dunaegyháza)	Bácsko-
malokunská župa
35. 2017	Tardoš (Tardos), Bánhid(a),
Síleš (Vértesszőlös)	Komárňansko-
ostrihomská župa
36. 2019	Čív (Piliscsév)	Komárňansko-
ostrihomská župa

Príloha č. 6: Študentské vedecké súťaže

1. *Zo školských lavíc do života.* 2003. Békešská Čaba / Békéscsaba
2. *Zo školských lavíc do života II.* 2006. Békešská Čaba
3. *Alma mater.* 2009. Nové Mesto pod Šiatrom /
Sátoraljaújhely
4. *Ja a moji predkovia.* 2004. Sarvaš / Szarvas
5. *Ja a moji predkovia II.* 2007. Sarvaš
6. *Ja a moji predkovia III.* 2010. Slovenský Komlós / Tótkomlós
7. *Živý odkaz osobností zašlých čias.* 2005. Békešská Čaba –
Dom slovenskej kultúry (DSK) – Szlovák Kultúra Háza (SzKH)
8. *Živý odkaz osobností zašlých čias II.* 2008. Budapešť
9. *Živý odkaz osobností zašlých čias III. / „Staviteľské
pamätihodnosti Slovákov v Maďarsku“* 2011. Békešská Čaba

10. *Spoločenský život Slovákov v Maďarsku*. 2012. Sarvaš.
V spolupráci so Slovenským pedagogickým metodickým centrom CSSM
11. *Pátranie po predkoch – Dejiny mojej rodiny*. 2013. Békešská Čaba
12. *Slovenské samosprávy a ich aktivity – k 20. výročiu založenia národnostných samospráv v Maďarsku*. 2014. Budapešť
13. *Čo prezrádzajú rodinné albumy / Možnosti používania slovenského jazyka v mojom okolí*. 2016. Nové Mesto pod Šiatrom
14. *Významné historické udalosti 20. storočia v mojej rodine – Subjektívna história / Kapitoly zo života Slovákov v Maďarsku*. 2018. Slovenský Komlós
15. *Môj slovenský svet*. 2020. Nové Mesto pod Šiatrom

Príloha č. 7: Prednáškový seriál *Z pohľadu vedy* (2011 – 2019)¹⁶

2011

Miesto	Čas	Prednášajúci	Názov prednášky	Moderátor
Békešská Čaba – DSK	23. febr.	Szabó Gilinger Eszter	Nyelvi látképek és nyelvi kisebbségek Európában (Prednáška odznela v maďarčine)	Uhrin Erzsébet
Veľký Bánhedeš – Kultúrny dom	4. apríl	Ondrej Krupa	Slovenské poverové zvyky a obyčaje v Békešskej a historickej Čanádskej župe	Jolana Pepová
Budapešť – Slovenská zákl. škola a gymn. (knížnica)	17. máj	Mária Homišinová	Materinský jazyk Slovákov v Maďarsku ako dôležitý etnoidentifikačný ukazovateľ	Anna Kováčová

¹⁶ V rokoch 2002 – 2010 odznelo v sérii spolu 71 prednášok (pozri bližšie Divičanová – Uhrinová, 2005, s. 313 – 316; Uhrinová, 2010, s. 81 – 85).

Miesto	Čas	Prednášajúci	Názov prednášky	Moderátor
Békešská Čaba – DSK	5. okt.	Miroslav Kmeť	Zaujímavosti z dolnozemskej historiografie	Tünde Tušková
Slovenská škola – Békešská Č.	14. okt.	Peter Chrastina	Vnímanie krajiny v minulosti – historická krajina slovenskej enklávy Békešská Čaba	Edita Pečeňová
Budapešť – Lutherov dvor	14. nov.	József Demmel	Hranice identity. Životná dráha Štefana Jančoviča a Jozefa Viktorína na priesečníku slovenských a maďarských dejín	Anna Kováčová
Budapešť – Lutherov dvor	29. nov.	Anna Kováčová	Fragmenty z denníka ev. kaplána F. F. Ruppeldta	Anna Divičanová
Sarvaš – Vernost	6. dec.	Peter Chrastina	Geografia a geopolitika karpatskej kotliny od prelomu letopočtov do roku 1000.	Tibor Móryan

2012

Miesto	Čas	Prednášajúci	Názov prednášky	Moderátor
Veľký Bánhedeš – Kultúrny dom	15. okt.	Alžbeta Uhrinová	VÚSM a Veľký Bánhedeš	Jolana Pepová
Budapešť – Slovenská zákl. škola a gymn. (knižnica)	9. nov.	József Demmel	Zaujímavosti z korešpondencie L. Štúra	Anna Kováčová
Čiv	14. nov.	Mária Jurkovičová	Zmeny slovenských kalendárnych zvykov v Čive a Kestúci	Anna Kováčová
Békešská Čaba – Slovenská zákl. škola a gymn.	11. dec.	József Demmel	Zaujímavosti z korešpondencie L. Štúra	Michal Lászik

2013

Miesto	Čas	Prednášajúci	Názov prednášky	Moderátor
Budapešť – Slovenská národnostná samospráva XII. obvod	12. nov.	Alžbeta Uhrinová	Používanie slovenského jazyka v Maďarsku v súčasnosti	Michal Hrivnák
Slovenský Komlós	5. dec.	Tünde Tušková	O Transciui	Zuzana Lauková

2014

Miesto	Čas	Prednášajúci	Nadpis prednášok	Moderátor
Békešská Čaba – DSK	4. jún	Milina Sklabinská, Katarína Mosnáková	<i>Slováci v Srbsku z aspektu kultúry</i>	Anna Kováčová
Békešská Čaba – DSK	8. okt.	Mojmír Benža, Daniela Kusendová, Juraj Majo	Predstavenie Historického atlasu ev. cirkvi a. v. na Slovensku	Anna Kováčová
Békešská Čaba Szabó D. u. 40. VÚSM	12. nov.	Uhrin Erzsébet	<i>Az intézetünk helye Békéscsábán – Miesto nášho ústavu v B. Čabe (spolu s Ochránármi mesta)</i>	Tünde Tuska
Békešská Čaba – Slov. škola	18. nov.	Katarína Gajdošová	Slovenský národný korpus	Alžbeta Uhrinová
Békešská Čaba – DSK	27. nov.	József Demmel	A kettős identitás ára Szeberényiek Békéscsábán – Szeberényiowci na Čabe	Michal Lászik Ádám Erdész

Miesto	Čas	Prednášajúci	Nadpis prednášok	Moderátor
Katedra slovenského jazyka a literatúry Segedínskej univerzity	4. apríl	Iveta Valentová Renáta Ondrejková	<i>Projekty Slovenskej onomastickej komisie pri Jazykovednom ústave L. Štúra SAV SAUS a časopis Slovenčinár</i>	Tünde Tušková
Békešská Čaba – DSK	29. máj	Martin Ološtiak Lucia Ološtiaková	<i>Prešovská slovakistická lexikografia Neologizmy v slovenčine z pohľadu teórie lexikálnej motivácie</i>	Tünde Tušková Stanislava Spáčilová
Čiv – Kultúrny dom	1. jún	József Demmel	Slovenský kňaz, maďarský historik: Ľudovít Haan <i>Szlovák lelkész, magyar történész: Haan Lajos</i> (Prednáška odznela v maďarčine)	Anna Kováčová
Šárišáp – Kultúrny dom	13. okt.	Anna Kováčová	Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1946 – 1948 „Mať volá!“ – československá propaganda k presídleniu sa Slovákov aj zo Šárišápu – <i>Csehszlovákia és Magyarország közötti lakosságcsere (1946–48) / „Hív az anyaföld!” – a sárisápi szlovákok áttelepülése kapcsán kifejtett csehszlovák propaganda.</i> (Prednáška odznela v maďarčine)	–
Békešská Čaba – Univerzita Sv. Štefana	28. sept.	Alžbeta Uhrinová	Szlovák–magyar tudományos együttműködések Békéscsabán (Prednáška odznela v maďarčine)	Máthé Ilona

2018

Miesto	Čas	Prednášajúci	Nadpis prednášok	Moderátor
Békešská Čaba – DSK	11. jan.	Ondrej Mihál'	Kultúrny, spoločenský a náboženský život Slovákov v Kanade a ľudová kultúra vo Vojvodine	Anna Kováčová
Békešská Čaba – DSK	12. apríl	Ladislav György	Slovenský jazyk vo Veľkom Krtíši	Tünde Tušková
Stará Huta	05. okt.	Eva Császáriová	Proces pomaďarčovania priezvisk v troch slovenských Hutách v Bukovom pohorí	Tünde Tušková
Šámšonház	07. okt.	József Demmel	Haanovci a Šámšonház	Kristína Szudová
Slovenský Komlós – knižnica	14. nov.	Ján Chlebnický	Čo prezrádzajú komlóšske slovenské rodinné mená?	Kristína Szudová
Békešská Čaba – DSK	28. nov.	Juraj Rágyanszki	Liturgia – Bibličtina v kruhu slovenských evanjelikov	József Demmel

2019

Miesto	Čas	Prednášajúci	Nadpis prednášok	Moderátor
Békešská Čaba – DSK	28. febr.	Alžbeta Uhrinová	Účasť Slovákov na oslavách pri príležitosti 300. výročia Békešskej Čaby	Tünde Tušková
Mlynky – Stredisko pilišských Slovákov	3. máj	Júlia Szabóová Marloková	Mlynčianske slovenské nárečie	Juraj Rágyanszki
Dom národnosti v Zugló	13. jún	Anna Ištvanová	Anton Straka v Budapešti	Juraj Rágyanszki
Sarvaš – Vernost	19. nov.	Erika Brtáňová	Daniel Boczkó	Juraj Rágyanszki

Skratky: DSK – Dom slovenskej kultúry, SAUS – Slovenská asociácia učiteľov

Poznámka

V rokoch 2011 – 2019 odznelo 39, celkovo od roku 2002 sa realizovalo 110 prednášok.

Boli roky, keď sa prednášky *Z pohľady vedy* prelínali, boli to vlastne prezentácie (2015 – 2016).

Príloha č. 8: **Pracovné kontakty, zahraničné partnerské inštitúcie**

SLOVENSKO:

- ▶ Slovenská akadémia vied (SAV)
- ▶ Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV
- ▶ Centrum spoločenských a psychologických vied SAV
Spoločenskovedný ústav SAV Košice
- ▶ Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
- ▶ Historický ústav SAV
- ▶ Ústav slovenskej literatúry SAV
- ▶ Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
Katedra slovenského jazyka
Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy
Katedra etnológie a muzeológie
- ▶ Filozofická fakulta Univerzity Filozofa Konštantína v Nitre,
Katedra manažmentu kultúry a turizmu
- ▶ Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
Katedra histórie
- ▶ Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej
Bystrici
- ▶ Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave,
- ▶ Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií

- ▶ Pedagogická fakulta Univerzity J. Selyeho, Komárno,
Katedra slovenského jazyka a literatúry
- ▶ Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Bratislava
- ▶ Matica slovenská, Martin
- ▶ Slovenská národná knižnica, Martin
- ▶ Slovenské národné múzeum Bratislava, Martin
- ▶ Fórum inštitút – inštitút pre výskum menšín, záujmové
združenie právnických osôb, Šamorín
- ▶ Dotyk ľudskosti, o. z., Komárno

ČESKÁ REPUBLIKA:

- ▶ Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických
a spoločenských vied, Kutná Hora
- ▶ Filozofická fakulta Univerzita Karlova Praha, Katedra
stredoevropských študií

RUMUNSKO:

- ▶ Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska, Nadlak
- ▶ Facultatea de Limbiși Literaturi Străine, Universitatea din
București, Departamentul de Filologie Rusăși Slavă (Fakulta
cudzích jazykov a literatúr Univerzity v Bukurešti, oddelenie
rusistiky a slavistiky)

SRBSKO:

- ▶ Oddelenia slovakistiky Filozofickej fakulty Univerzity
v Novom Sade
- ▶ Slovenské vydavateľské centrum v Báčskom Petrovci

- ▶ Výskumný ústav pre etnické a národné menšiny Maďarskej akadémie vied – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet
- ▶ Jazykovedný ústav, MAV – MTA Nyelvtudományi Intézet
- ▶ Historický ústav Filozofického výskumného centra Maďarskej akadémie vied – MTA BTK Történettudományi Intézet
- ▶ Katedra slovanských filológií na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti – ELTE BTK Szlav és Balti Filológiai Intézet
- ▶ Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Segedínskej univerzity – Szegedi Tudományegyetem Szlovák Nyelv és Irodalom Tanszék
- ▶ Knižnica cudzojazyčnej literatúry v Maďarsku, Budapešť – Országos Idegennyelvű Könyvtár, Budapest
- ▶ Župná knižnica v Békešskej Čabe – Békés Megyei Könyvtár, Békéscsaba
- ▶ Múzeum Mihálya Munkácsyho, Békešská Čaba – Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba
- ▶ Dom slovenskej kultúry, Békešská Čaba – Szlovák Kultúra Háza, Békéscsaba
- ▶ Evanjelický archív v Békešskej Čabe – Békéscsabai Evangélikus Gyülekezeti Levéltár
- ▶ Slovenské stredné a základné školy
- ▶ Inštitúcie Celoštátnej slovenskej samosprávy
- ▶ Slovenské samosprávy a civilné organizácie
- ▶ Slovenské médiá

LITERATÚRA

- BENŽA, Mojmir: Ciele a koncepcia Atlasu ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku – A magyarországi szlovákok népi kultúrájának atlasza – célok és koncepció. In: *Prvé desaťročie Slovenského výskumného ústavu – A Szlovák Kutatóintézet első évtizede 1990 – 2000*. Eds. A. Divičanová – J. Chlebnický. Békésska Čaba: VÚSM 2003, s. 123 – 132.
- DIVIČANOVÁ, Anna – CHLEBNICKÝ, Ján (eds.): *Prvé desaťročie Slovenského výskumného ústavu – A Szlovák Kutatóintézet első évtizede. 1990–2000*. Békésska Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2003. 199 s.
- DIVIČANOVÁ, Anna – UHRINOVÁ, ALŽBETA (eds.): *15 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*. Pamätnica venovaná Výskumnému ústavu Slovákov v Maďarsku (1990 – 2005) – *A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 15 éve*. A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete jubileumi kiadványa (1990–2005). Békésska Čaba: VÚSM 2005. 459 s.
- ĐURKOVSKÁ, Mária – TUŠKOVÁ, Tünde: Téma slovenského národnostného školstva v Maďarsku v projektoch Slovenskej akadémie vied a Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. In: *Reflexia slovenského národnostného školstva v Maďarsku v kontexte súčasnosti a ďalších perspektív jeho fungovania*. Eds. M. Đurková, T. Tušková. Košice: CSPV SAV a VÚSM 2019 (e-Books), 2020 (tlačená verzia), s. 6 – 18. Dostupné na: https://www.svusav.sk/wp-content/uploads/2019/12/Reflexia_slovenskeho_narodnostneho_skolstva_v_Madarsku.pdf (cit. 10. 04. 2020). <http://vusm.slovaci.hu/sk/nase-publikacie/2019-01-24-11-38-49> (cit. 10. 04. 2020).
- FUŽIK, Ján: Namiesto doslovu – Utószó helyett – Instead of postscript. In: *15 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku – A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 15 éve*. Eds. A. Divičanová – A. Uhrinová. Békésska Čaba – Békéscsaba: VÚSM 2005, s. 269 – 274.
- KOVÁČOVÁ, Anna: Historický a kultúrnohistorický program Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku/A magyarországi Szlovákok Kutatóintézete történeti és kultúrtörténeti programja. In: *20 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku – A magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 20 éve – 20 Years of the Research Institute of the*

- Slovaks in Hungary*. Ed. A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2010, s. 25 – 29; 30 – 34.
- KOVÁČOVÁ, Anna: Pôsobnosť Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. In: *Slovenský svetový kalendár na obyčajný rok 2017*. roč. 1. Šef. Ed. V. Valentík. Báčsky Petrovec: Slovenský kultúrny klub 2017, s. 133 – 148.
- KRUPA, Ondrej (ed.): *275 rokov v Békešskej Čabe* (Prednášky Sympózia o Slovákoch v Maďarsku). Békešská Čaba: VÚSM 1993. 213 s.
- KUDJÁKOVÁ, Andrea: *Dejiny Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*. Diplomová práca. Školiteľ: Miroslav Kmeť. Banská Bystrica: FHV UMB 2013. 78 s.
- KUNOVACOVÁ GULYÁSOVÁ, Zuzana – TÓTH, Alexander Ján: Súhrnná bibliografia o slovenskom jazyku v Maďarsku. In: *Slovenský jazyk v Maďarsku I. – A szlovák nyelv Magyarországon I*. Eds. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2008, s. 31 – 48.
- TUSKA, Tünde: Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete. In: Miroslav Kmeť – Tuska Tünde – Uhrin Erzsébet et al.: *Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből*. Békéscsaba: MSZKI 2018, s. 491 – 495.
- TUSKA, Tünde – UHRIN, Erzsébet: A 300 éves Békéscsaba rendezvénysorozatának nyelvi tájképe. In: *Nyelvi repertoárok a Kárpát-medencében és azonkívül*. Válogatás a 20. Élőnyelvi Konferencia (Budapest, 2018. augusztus 30. – szeptember 1.) előadásaiából. Eds. J. I. Heltai – B. Oszkó. Budapest: Nyelvtudományi Intézet 2020a, s. 454 – 463.
- TUSKA, Tünde – UHRIN, Erzsébet: Egy magyarországi szlovák közösség láthatóságának rögzítése – Mégegyszer a 300 éves Békéscsaba rendezvénysorozatának nyelvi tájképéről. In: *Nemzetiségi nyelvi tájkép Magyarországon*. Red. A. Borbély. Budapest: Nyelvtudományi Intézet 2020b, s. 240 – 260.
- Dostupné na: http://www.nytud.hu/publ/nemzetisegi_nyelvi_tajkep/index.html (cit. 15. 12. 2020)
- TUŠKOVÁ, Tünde: O lingvistických výskumoch a o výchovno-vzdelávacej činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku / A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének lingvisztikai kutatásairól és oktató-nevelő tevékenységeiről. In: *20 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku – A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 20 éve*

- *20 Years of the Research Institute of the Slovaks in Hungary*. Ed. A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2010, s. 35 – 38, 38 – 41.
- TUŠKOVÁ, Tünde: *Tematická bibliografia Čabianskeho kalendára* (1920 – 1948, 1991 – 2012). Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko 2012. 213 s.
- TUŠKOVÁ, Tünde: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku. In: Miroslav Kmeť – Tünde Tušková – Alžbeta Uhrinová et al. *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe*. Békešská Čaba: VÚSM 2018, s. 461 – 465.
- TUŠKOVÁ, Tünde – ĎURKOVSKÁ, Mária: Vybrané aspekty vyučovania slovenského jazyka v Maďarsku. In: *Slovenské národnostné školstvo a zachovanie národnostného povedomia v krajinách strednej, južnej a východnej Európy*. Red. P. Hlásnik – K. Chovancová – E. Pečeňová – B. Unc – S. Zolňanová. Nadlak: Vydavateľstvo – Editura Ivan Krasko 2019, s. 112.
- TUŠKOVÁ, Tünde – UHRINOVÁ, ALŽBETA: DÔLEŽITÉ mílniky v histórii Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. In: *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte*. Na počesť Anny Divičanovej a k 30 výročiu VÚSM. Editori: J. Demmel – K. E. Szudová – T. Tušková – A. Uhrinová (hl. a zodp. redaktorka). Acta Partis Minoris Slovacae. Békešská Čaba: VÚSM 2021, s. 69 – 108.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: 15 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. In: *15 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*. Pamätnica venovaná Výskumnému ústavu Slovákov v Maďarsku (1990 – 2005) – *A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 15 éve*. A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete jubileumi kiadványa (1990–2005). Eds. A. Divičanová – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2005, s. 15 – 27.
- UHRINOVÁ, Alžbeta (ed.): *20 rokov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku – A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 20 éve – 20 Years of the Research Institute of the Slovaks in Hungary*. Békešská Čaba: VÚSM 2010. 224 s.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: *Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989*. Bibliografia slovenských a dvojazyčných publikácií. Békešská Čaba: VÚSM. V spolupráci s Knižnicou cudzojazyčnej literatúry v Maďarsku 2017. 433 s.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: *Slovenské publikácie v Maďarsku v rokoch 1989 – 2018*. Bibliografia. Riga: Globeedit 2019. 196 s.

Bulletiny

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku – Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete – Research Institute of the Slovaks in Hungary. Zostavil: Alexander Ján Tóth. Békešská Čaba: VÚSM 2003. 12 s.

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku – Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete – Research Institute of the Slovaks in Hungary. Zostavil: Alexander Ján Tóth. Békešská Čaba: VÚSM 2005. 16 s.

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku – Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete – Research Institute of the Slovaks in Hungary. Zostavil: Alexander Ján Tóth. Békešská Čaba: VÚSM 2007. 23 s.

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku – Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete – Research Institute of the Slovaks in Hungary. Zostavila: Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2011. 46 s.

Linky na VÚSM

<http://vusm.slovaci.hu/sk/>

<http://vusm.slovaci.hu/hu/>

<http://vusm.slovaci.hu/en/>

<https://www.facebook.com/VUSM.MSZKI>

ÖSSZEFOGLALÁS

Mérföldkövek a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete történetében

A tanulmány a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 30 éves történetének jelentős mérföldköveit veszi számba. Áttekinti az intézmény 1990. évi megalapításának körülményeit, a személyi és tárgyi feltételek alakulását, a tudományos és ismeretterjesztő, valamint a kiadói tevékenységet, számba veszi a partner intézményeket. A múlt fontosabb állomásai mellett az intézet jelen

tevékenységét is be kívántuk mutatni. A kutatóintézetben az elmúlt 30 év alatt négy igazgatónő (Gyivicsán Anna, Hornokné Uhrin Erzsébet, Kovács Anna, Tuska Tünde) irányításával – a vezetők kivételével – összesen 10 fő dolgozott, akik önállóan vagy nemzetközi, illetve hazai együttműködésben több tudományos projektet vezettek. Kutatási eredményeiket hazai és külföldi konferenciákon, tudományos folyóiratokban, monográfiákban, konferenciakötetekben ismertették, legtöbbször szlovák és magyar nyelven, de jelentek meg írásaik németül, angolul, románul is. A kutatóintézet a 30 éves évfordulójáig önállóan vagy partnereivel 17 konferenciát szervezett, 85 nyomtatott és 2 elektronikus könyvet adott ki, de társszervezőként, valamint közreműködőként számos további rendezvény megrendezésében és kiadvány megjelentetésében segédkezett. Az intézmény sajátos kutatási módszerének tekinthetőek a kollektív interdiszciplináris kutatótáborok, melyek nemzetközi részvétellel Magyarország szlovákok lakta településein valósulnak meg. A legutóbbi a 36. volt a sorban. A tudományos ismeretterjesztést is fontos feladatunknak tartjuk, ennek érdekében szervezzük a Z pohľadu vedy / Tudomány szemszögéből című előadássorozatot, amelynek keretében 2002-től 110 előadás hangzott el. A fiatalok kutatómunka iránti érdeklődésének felkeltését szolgálják a diák-kutatóversenyek (eddig 15). A kutatóintézet munkáját széles körű hazai és nemzetközi együttműködési hálózat, valamint Tudományos Tanács segíti. Az intézmény alapításakor megfogalmazott célok máig aktuálisak, melyeket – a mai digitális kor modernizációs kihívásainak való megfelelés mellett – továbbra is fő feladatainknak tekintünk.

SUMMARY

Milestones in the History of the Research Institute of Slovaks in Hungary

The study presents the most significant milestones in the 30-year history of the Research Institute of Slovaks in Hungary. It reviews the circumstances of the establishment of the institute in 1990, the development of its personal and material conditions, scientific and educational activities, as well as the publishing activities carried out by the institute, and its partner institutions until 2020. In addition to the most important milestones of the past, we also overview the current activities of the institute. Over the past 30 years, under the leadership of four directors (Anna Gyivicsán, Erzsébet Hornokné Uhrin, Anna Kovács, Tünde Tuska), 10 people worked at the institute, who have led several scientific projects independently, or in international or national cooperation. Their research results were presented at national and international conferences, published in scientific journals, monographs and conference volumes, mostly in Slovak and Hungarian languages, but also in German, English and Romanian languages. Until its 30th anniversary, the Research Institute independently or with partners organized 17 conferences, published 85 printed and 2 electronic books, and co-organized a number of additional events and co-published several publications. The interdisciplinary research camps, which are carried out with international participation in the settlements inhabited by Slovaks in Hungary, can be considered as a special research method of the institution. The most recent one was 36th in line. We also consider the dissemination of scientific knowledge to be the institute's important task. For this purpose a series of lectures entitled "Z pohľadu vedy" / "From the

perspective of Science”, are organized, within the frame work 110 lectures have been held since 2002. Student research competitions (15 so far) serve to arouse young people’s interest in research. The work of the Research Institute is supported by an extensive national and international cooperation network, as well as by the Scientific Council. The goals set when the institution was founded are still relevant today, which – in addition to meeting the modernization challenges of today’s digitalage – we still consider to be our main tasks.

translated by Rita Hornok

Činnosť Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku v období 2020 – 2025

TÜNDE TUŠKOVÁ – JURAJ RÁGYANSZKI

Na úvod

Rok 2020 bol významným míľnikom vo Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku (VÚSM). V dňoch 13. – 14. februára 2020 VÚSM usporiadal medzinárodnú konferenciu s názvom *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte*. Konferencia sa konala pri príležitosti dvoch významných jubileí – v roku 2020 sme si pripomenuli 30. výročie založenia našej inštitúcie a oslavovali sme okrúhle životné jubileum prvej riaditeľky VÚSM, profesorky Anny Divičanovej. Na konferencii boli prítomní viacerí domáci a zahraniční hostia, naši partneri, historici, kulturológovia, etnológovia, literárni vedci, lingvisti, univerzitní pracovníci a výskumníci.

Sľubný začiatok roku 2020 však čoskoro vystriedala nečakaná výzva. Pandémia koronavírusu úplne prekazila náš pôvodný pracovný plán. V dôsledku *lockdownov* (pomenovanie bezpečnostných opatrení obmedzujúcich pohyb na verejnosti) sa počas dvoch rokov nemohli uskutočniť naše tradičné programy za obvyklých podmienok.

Cieľom tejto štúdie je predstaviť špecifické obdobie posledných piatich rokov života VÚSM. Nové okrúhle jubileum našej inštitúcie je vhodnou príležitosťou na stručné zhrnutie najdôležitejších udalostí ústavu a na bilancovanie vedeckých výsledkov uplynulého obdobia.

Personálne podmienky Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku

V priebehu 2020 – 2025 rokov došlo v ústave k viacerým dôležitým personálnym zmenám. Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku zvolilo Tünde Tuškovú za riaditeľku VÚSM na ďalšie päťročné obdobie. V tom istom roku (2022) odišla do dôchodku Zuzana Kunovacová Gulyásová, knihovníčka ústavu a technická redaktorka našich publikácií, ktorá však popri dôchodku aj naďalej vykonáva svoju prácu. Naši historici, József Demmel a Kristína Estera Szudová, zmenili svoje pôsobisko v období rokov 2022 – 2023. Od roku 2022 sme mohli v našom ústave privítať nového historika, univerzitného profesora Miroslava Kmeťa z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý u nás pracuje na polovičný úväzok. S Miroslavom Kmeťom sme spolupracovali už aj v minulosti. Je významným odborníkom problematiky Slovákov žijúcich v zahraničí. Už dlhé roky sa venuje výskumu historiografie týkajúcej sa slovenských lokalít na Dolnej zemi.

Od januára 2024 pracuje Juraj Rágyanszki v ústave na plný úväzok a od septembra 2024 máme nového kolegu Benceho Püskiho-Likera. Nový kolega je doktorandom na Doktorskej škole literárnej vedy na Univerzite Loránda Eötvösa. Jeho výskumnou témou je slovenská inteligencia na Dolnej zemi medzi rokmi 1849 – 1868 (viac o pracovníkoch VÚSM pozri v *Prílohe č. 1*).

Projekty

Súčasný stav a fungovanie slovenského národnostného školstva: reflexia pedagógov, reflexia študentov a reflexia rodičov

Je to spoločný projekt VÚSM a Spoločenskovedného ústavu Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach, ktorý sa začal realizovať v rokoch 2013 – 2014 (Ďurkovská – Tušková, 2019, 2020). Jeho cieľom bolo dosiahnuť ucelený obraz o súčasnom slovenskom národnostnom školstve. Za účasti zainteresovaných strán sa pripravil štandardizovaný dotazník pre národnostných pedagógov, ktorý okrem všeobecnej časti pozostával zo 71 položiek.

Pri kolportovaní a vyplňaní dotazníkov pomáhalo 16 anketárov a dotazníky vyplnilo celkom 139 respondentov. Otázky v dotazníku boli formulované v slovenskom jazyku. Prvoradým cieľom projektu bolo prispieť k rozvoju sociolingvistického bádania v kruhu Slovákov v Maďarsku. Výsledky dotazníkového prieskumu medzi pedagógmi sme už publikovali (Demmel – Tušková, 2021; Tušková – Uhrinová, 2021). V roku 2023 Tünde Tušková, Júlia Szabóová Marloková a Mária Ďurkovská začali pripravovať dotazníky pre gymnazistov. V súčasnosti prebieha vyhodnotenie údajov (Tušková – Uhrinová – Rágyanszki, 2023).

Viacjazyčnosť v Maďarsku – Porovnávacie sociolingvistické výskumy šiestich národností

Projekt prebiehal za účasti Tünde Tuškovej a Alžbety Uhrinovej. Jeho predmetom sú zmeny v jazykovej komunikácii a dvojajazyčnosti, ktoré sa udiali za dve desaťročia od základného výskumu v Slovenskom Komlóši v rokoch 2003 – 2004. Základný sociolingvistický výskum pod názvom *Jazyková situácia v Slovenskom*

Komlóši bol realizovaný podľa koncepcie projektu Jazykovedného ústavu Maďarskej akadémie vied a Katedry súčasného maďarského jazyka ELTE (Názov projektu: Dimenzie jazykovej inakosti: možnosti zachovania jazykov menšín. Vedúcimi projektu boli Csilla Bartha a Anna Borbély).

Do výskumu sa zapojilo šesť národností. Výskum sa zameriaval na používanie jazyka, výmenu kódov, zachovanie jazyka, na otázky dvojjažynosti, jazykového postoja, stereotypov. Skúmanou slovenskou lokalitou bol Slovenský Komláš. Cieľom projektu bolo zmapovať, či sa dajú vytvoriť všeobecne platné modely procesu výmeny jazyka. Skúmalo sa, či jazykový postoj a stereotypy majú vplyv na používanie menšinového jazyka a na proces výmeny jazyka. Výsledky výskumu boli prezentované vo viacerých kolektívnych a individuálnych štúdiách (napr. Tóth – Tušková – Uhrinová – Žiláková, 2005).

Výsledky súčasného retrospektívneho výskumu boli publikované v maďarskom zborníku *Többsnyelvűség Magyarországon* (Borbély– Bartha, 2024; Tuska – Uhrin, 2024).¹⁷ Aktualizovanú, rozšírenú štúdiu o Slovenskom Komlóši plánujeme uverejniť aj v slovenskom jazyku.

ERASMUS+ projekt „BIBLIO” – „Inovácia vzdelávacích postupov ako prostriedok inklúzie príslušníkov minority“
(č. projektu 2022-1-SK01-KA220-HED-000087502).

Koordinátorom projektu bola Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Odborným garantom projektu bolo Centrum pre

¹⁷ Borbély Anna – Bartha Csilla red. *Többsnyelvűség Magyarországon*. Budapest: HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont. 2024. 419 s./ DOI: 10.18135/TobbnyMo.2024.6 6. fejezet. SZLOVÁK NEMZETISÉG. Nyelvek ismerete, kétnyelvűség, attitűdök és nyelvi tájkép. Tuska – Uhrin, s. 283 – 342. https://real.mtak.hu/193887/1/tobbnyelvuseg_magyarorszagon.pdf

výskum dejín a kultúry dolnozemských Slovákov pri Katedre histórie FF UMB pod vedením profesora Miroslava Kmeťa.

Hlavnou koordinátorkou celého projektu bola Zuzana Drugová, ktorá je pracovníčkou Metodického centra pre Slovákov žijúcich v zahraničí UMB. Partnerskými krajinami boli Srbsko a Maďarsko. Zo Srbska sa zapojil Slovenský kultúrny klub v Srbsku, Vladimír Valentík, Katarína Mosnáková Baglašová a z VÚSM Tünde Tušková, Juraj Rágyanszki, Zuzana Kunovacová Gulyásová a dočasne Kristína Estera Szudová.

Hlavným cieľom projektu Biblio bolo skvalitnenie podmienok a príležitostí pre vzdelávanie tých príslušníkov slovenských minorít v zahraničí, ktorí pracujú a študujú, resp. študovali na vysokých školách v odbore slovenčina.

Partneri projektu zabezpečili vzájomnú výmenu prednášok a ďalších odborných prezentácií k problematike dejín a kultúry dolnozemských Slovákov. Súčasťou prezentácií boli aj odborné diskusie s cieľom vzájomnej výmeny zdrojov a informácií, ich následnej sumarizácie, ako aj identifikácie potrebných doposiaľ neprebádaných tém. Každá krajina realizovala 3 konferencie a 3 workshopy.

Vzdelávacie podujatia vo forme prednášok a workshopov boli realizované pre primárne aj sekundárne cieľové skupiny – učitelia a študenti vysokých škôl, pedagógovia stredných a základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským.

Naša prvá konferencia bola organizovaná v Budapešti 22. septembra 2023. Workshop mal názov O aplikácii ESKO – Didaktické materiály a pomôcky na výučbu slovenského jazyka a názov konferencie bol Metodika a školstvo – Charakteristika slovenského národnostného školstva na Dolnej zemi v minulosti a súčasnosti. Naša druhá konferencia sa organizovala tiež v Budapešti 27. septembra v roku 2024. Cieľom konferencie bola prezentácia problematiky terénneho výskumu a pozvaní prednášateľa

informovali účastníkov konferencie o výsledkoch svojich najnovších výskumov. Cieľom workshopu bolo poskytnúť prítomným pedagógom ďalšiu inšpiráciu na metodickú obnovu predmetu slovenskej vzdelanosti, jedným z nástrojov na to môže byť analýza starých máp. Workshop mal názov Slovenské enklávy na starých mapách: vyhľadávanie v online databázach a interpretácie. Konferencia mala názov Nové metódy výskumu slovenských národnostných lokalít na Dolnej zemi.

Náš posledný workshop a konferenciu sme realizovali 26. marca 2025. Na konferencii s názvom Osobnosti Slovákov na Dolnej zemi domáci a zahraniční účastníci predstavili známe aj menej známe osobnosti dolnozemskej slovenskej komunity. Na workshope odznela metodologická prednáška o využívaní egodokumentov (korešpondencie, denníkov) vo vyučovaní dejepisu a slovenskej vzdelanosti. Názov workshopu bol Uplatnenie biografickej metódy v edukačnej praxi. Prednášky, ktoré odzneli na konferenciách v organizovaní VÚSM v Budapešti, sú publikované v zborníku BIBLIO – Inovácia vzdelávacích postupov ako prostriedok inklúzie príslušníkov minority. Workshopy, Štúdie, Rozhľady (Rágyanszki, 2025 <https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-32-2.pdf>).

Hlavným cieľom projektu bola príprava odbornej bibliografickej databázy, ktorá je v súčasnosti už k dispozícii na webovej stránke www.biblio.umb.sk. Každý z partnerov v priebehu projektu postupne sumarizoval databázu bibliografických údajov s problematikou dejín a kultúry dolnozemských Slovákov vo svojej krajine. Elektronická bibliografia obsahuje viac než 6000 bibliografických jednotiek. V databáze je možné vyhľadávať podľa mena autora, názvu štúdie a kľúčových slov. Našu databázu sme sa snažili sprístupniť ešte používateľsky prívetivejším spôsobom tým, že sme pridali aj fotografie obálok spracovaných publikácií.

Interdisciplinárne výskumné tábory

„Terénne výskumy organizované VÚSM v Maďarsku sa každý druhý rok konajú najmä v záujme vedeckého spracovania a zachovania slovenského kultúrneho dedičstva v Maďarsku, ktoré je dodnes jedným z faktorov posilňujúcich národné povedomie Slovákov v Maďarsku“ (Szudová, 2023, s. 9). Ďalším cieľom týchto táborov je vyslovene aj to, aby sa v danej obci a okolitej lokalite posilnilo slovenské etnické povedomie miestnych obyvateľov.

Náš 37. tábor sme pôvodne plánovali usporiadať v roku 2021, ale prepandémiu sme ho mohli zorganizovať až v dňoch 19. – 24. júna 2022 v Mlynkoch (Pilisszentkereszt). Táboru sa zúčastnilo 23 slovenských a maďarských výskumníkov. Účastníkmi boli vedeckí pracovníci, univerzitní pedagógovia, doktorandi a univerzitní poslucháči z viacerých inštitúcií zo Slovenska (Bratislava, Trnava, Komárno, Nitra) a Maďarska.

38. interdisciplinárny výskumný tábor (16. – 21. júna 2024) bol usporiadaný v Novej Hute (Bükkszentkereszt). Do výskumnej práce sa zapojilo desať výskumníkov, medzi ktorými boli odborníci a vedeckí pracovníci viacerých inštitúcií a univerzít tak zo Slovenska, z Poľska, ako aj z Maďarska. Výsledky výskumu z troch táborov (aj Čív) sme publikovali v zborníkoch štúdií (Tušková – Rágyanszki, 2020; Tušková, 2023; Tušková, 2025). Okrem toho vyšiel aj materiál z nášho staršieho tábora, z roku 2006 v dvojjazyčnej publikácii. Slováci z Veľkého Bánhedeša (Nagybánhegyes) iniciovali vydanie materiálov z bánhedeškého tábora, redaktorkou zborníka je Mária Žiláková (Žiláková, 2023).

Študentská vedecká súťaž

Organizáciu našich súťaží takisto sťažovala pandémia. Ústne kolo našej 15. súťaže sme plánovali uskutočniť na jar 2020 v Novom Meste pod Šiatrom, napokon sme však súťaž ukončili vyhodnotením písomných prác. Do súťažného projektu, ktorý mal názov *Náš slovenský svet* sa prihlásilo 19 žiakov základných škôl a 6 stredoškolských študentov. Práce boli písomne porotou online pripomienkované a vyhodnotené. Odmeny sme doručili súťažiacim študentom a pedagógom poštou.

VÚSM v roku 2022 organizoval 16. súťaž na témy *Život počas pandémie – Liečenie ľudových chorôb v minulosti a dnes. Uchovávanie zdravia v našej rodine (Tradičné rodinné praktiky a moderné spôsoby)*. Do I. kategórie sa prihlásilo 15 žiakov (Békešská Čaba, Sarvaš, Nové Mesto pod Šiatrom a Slovenský Komlôš), do II. kategórie 10 žiaci s deviatimi prácami z Békešskej Čaby a do tretej kategórie dvaja poslucháči z ELTE. Miestom ústneho kola by bola Slovenská základná škola, materská škola a kolégium v Sarvaši, ale po dlhom zvažovaní sme sa rozhodli tak, že z preventívnych dôvodov ani v danom roku ústnu časť súťaže neorganizujeme. Vyhodnotenie prác sme určili na 22. apríla. Porota prvej kategórie sa rozhodla na základe zaslaných prác. V súvislosti s prácami gymnazistov a vysokoškolákov sme zorganizovali druhé kolo v písomnej podobe, počas ktorého dostali možnosť odpovedať na otázky členov poroty – a konečné rozhodnutie bolo sformulované podľa zaslaných prác a podľa odpovedí.

Vydavateľská činnosť VÚSM

V uplynulých piatich rokoch sme vydali 21 tlačených publikácií, jeden elektronický zborník a podieľali sme sa aj na redigovaní už spomínanej elektronickej bibliografie Biblio. Naše tlačené publikácie sú dostupné (52 kníh) aj vo formáte PDF na webovej stránke VÚSM. Popri tom nám vyšli 2 knihy v dotlači.

Vychádzajúc z našich finančných možností, snažíme sa digitalizovať aj staršie publikácie VÚSM, ktoré sú taktiež dostupné online. Väčšina našich nových publikácií (17) je v slovenskom jazyku, vydali sme aj tri publikácie v maďarčine a jednu dvojязыčnú publikáciu.

Ak sa na publikácie pozrieme z tematického hľadiska, najviac titulov sa venuje historickým témam – spolu ide o šesť zväzkov, z toho štyri sú v maďarčine. V predchádzajúcich rokoch sme zmenili formu našich historických publikácií. Na základe návrhu Józsefa Demmela sme spustili edíciu *Bibliotheca Ludovici Haan*, v ktorej doteraz vyšlo celkovo päť zväzkov.

Viacere naše publikácie – spolu päť titulov – majú interdisciplinárny charakter. Do tejto kategórie patria zborníky pod edíciou *Studia Interdisciplinaria* z výskumných táborov (Čiv, Mlynky, Nová Huta), ako aj niektoré konferenčné zborníky. V interdisciplinárnych zborníkoch nájdeme štúdie z oblasti histórie, literatúry, jazykovedy, sociológie, etnológie, pedagogiky a geografie.

Okrem toho sme vydali dve literárnovedné a etnologické publikácie, jednu publikáciu z oblasti kultúrnych dejín a bibliografie. Naše vydané knihy pravidelne podporujú Fond Gábora Bethlena a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (Zoznam publikácií VÚSM pozri v Prílohe č. 2; Zoznam prezentácií kníh v Prílohe č. 3 a Z pohľadu vedy v Prílohe č. 4).

Vedecká rada VÚSM

V uplynulých piatich rokoch prešla obnovou aj Vedecká rada (VR). Členov grémia podporilo aj Valné zhromaždenie Slovenskej samosprávy v Maďarsku v roku 2023. Predchádzajúci predseda Vedeckej rady Matej Šipický nám oznámil, že sa mu už nebude dať ďalej s nami pracovať, vzdal sa funkcie. Predsedníčkou VR od 18. novembra 2022 je Alžbeta Uhrinová-Hornoková (zoznam súčasných a bývalých členov VR pozri v Prílohe č. 5).

Vedecká rada zasadá dvakrát ročne, priebežne hodnotí a pripomienkuje vedeckú a vedecko-organizačnú činnosť bádateľskej dielne. V dôsledku pandémie, resp. v posledných rokoch zasadnutia rady realizujeme v hybridnej forme, čo umožňuje zahraničným kolegom zapájať sa online do práce rady. Samozrejme, vždy zabezpečujeme aj osobnú účasť členov rady, ktorých v Békešskej Čabe radi privítame.

Ceny, vyznamenania

- ▶ Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku, Ústav pre kultúry Vojvodinských Slovákov a Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku udelili VÚSM *Cenu Pro Cultura Slovaca za vedecko-výskumnú činnosť v oblasti kultúry dolnozemských Slovákov* (2020).
- ▶ Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí VÚSM udelil *pamätnú medailu za zásluhy o upevňovanie národného povedomia a kultúrnej identity Slovákov v zahraničí* (2020).
- ▶ Bývalému kolegovi, tajomníkovi ústavu, Jánovi Chlebnickému bola udelená *Cena Ondreja Štefanka* (2020).

Na záver

Vyššie uvedené údaje predstavujú iba časť vedeckej práce vykonávanej v našom výskumnom ústave. Naši pracovníci sa pravidelne zúčastňujú domácich aj medzinárodných konferencií a publikujú aj mimo VÚSM. Uvedené vedecké výsledky by nevznikli bez odbornej podpory našich domácich a zahraničných partnerov. Výskum Slovákov v Maďarsku je zaujímavý z hľadiska viacerých vedeckých disciplín a vzhľadom na nízky počet našich vedeckých pracovníkov je veľmi dôležité udržiavať naše odborné kontakty (Zoznam našich partnerských inštitúcií pozri na webovej stránke VÚSM <http://vusm.slovaci.hu/sk/o-ustave>).

Úspešnosť našej budúcej odbornej činnosti a výskumu závisí predovšetkým od toho, do akej miery dokážeme reflektovať na jazykové a kultúrne zmeny v slovenskej komunite v Maďarsku, ako aj na očakávania našej komunity. Považujeme za dôležité, aby sme historickým, etnologickým alebo onomastickým výskumom zdôrazňovali slovenský charakter konkrétnych obcí či regiónov. Je dôležité zaoberať sa aj takými obdobiami, ktoré doteraz unikali odbornej pozornosti – napríklad obdobie studenej vojny a éra spoločenských zmien po roku 1989. Zároveň však musíme skúmať aj problematiku, ktorá súvisí so súčasnými výzvami (slovenčina ako druhý/cudzí jazyk, jazyková revitalizácia, politické zastupovanie národnostných menšín).

PRÍLOHY

Príloha č. 1: **Pracovníci VÚSM od založenia**

Iniciátor

Dr. Matej Šipický, DrSc.

predseda Vedeckej rady VÚSM 2002 – 2022), univerzitný profesor, Debrecínska univerzita (2001–2022)

Riaditeľky

prof. Anna Divičanová, CSc.

titulárna vedecká poradkyňa, prvá riaditeľka VÚSM v rokoch 1990 – 2002, univerzitná profesorka Filozofickej fakulty Univerzity Loránda Eötvösa Ústavu baltických a slovanských jazykov (1974 – 2010)

doc. Alžbeta Uhrinová-Hornoková, PhD., mim. prof.

bývalá riaditeľka VÚSM (2002 – 2010), hlavná vedecká pracovníčka (2010 – 2018), externá vedecká spolupracovníčka VÚSM (2018 –)

Dr. Anna Kováčová, PhD.

kulturologička ústavu (2006 – 2017), bývalá riaditeľka VÚSM (2010 – 2016), externá vedecká spolupracovníčka VÚSM

doc. Tünde Tušková, PhD.

riaditeľka VÚSM od roku 2017, vedúca Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Gyulu Juhásza na Segedínskej univerzite, vedecká pracovníčka od roku 2008

Kolegovia VÚSM

Mgr. Juraj Rágyanszki

vedecký spolupracovník odborný asistent na Katedre slovanských filológií Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti, riaditeľ Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia, doktorand Lingvistickej doktorskej školy Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti

prof. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD.

člen Vedeckej rady VÚSM (od 2009), podpredseda Vedeckej rady VÚSM (od 2018), interný spolupracovník VÚSM (od 2022), vysokoškolský pedagóg na funkčnom mieste profesora na Filozofickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (od 2022), garant študijných programov učiteľstva histórie (v kombinácii) v 1. a 2. stupni vysokoškolského štúdia, vedúci Centra pre výskum dejín a kultúry dolnozemskej Slovákov na FF UMB v Banskej Bystrici (od 2020), člen Slovensko-maďarskej a Slovensko-rumunskej zmiešanej komisie historikov pri Historickom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave, člen Centra pre srbsko-slovenské témy pri Archíve Vojvodiny (Nový Sad, Srbsko)

Mgr. Bence Püski-Liker

doktorand Literárnovednej doktorandskej školy ELTE v odbore slovanske literatúry, skúma dolnozemskej slovenskej inteligenciu medzi revolúciou v rokoch 1848/1849 a rakúsko-maďarským vyrovnaním. Je predsedom Čabianskej organizácie Slovákov a vedúcim študijných záležitostí Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia

Magdaléna Laczová

vedecká tajomníčka, referentka

Zuzana Kunovacová Gulyásová

knihovníčka, technická redaktorka a výskumná referentka

Bývalí kolegovia VÚSM

†Dr. Ondrej Krupa, CSc. (1934 – 2015)

etnograf – folklorista ústavu (1990 – 2000), titulárny hlavný vedecký spolupracovník

† Dr. Ján Gomboš, PhD. (1955 – 2009)

historik ústavu (2001 – 2009)

Mgr. Ján Chlebnický

vedecký tajomník VÚSM (1990 – 2005)

Dr. habil. Sándor János Tóth, PhD.

lingvista ústavu (2003 – 2009)

Dr. József Demmel, PhD.

historik VÚSM (2012 – 2022) a Historického ústavu SAV, Bratislava, redaktor časopisu *Kor/ridor* a série kníh *Kor/ridor* (2014 – 2018)

Mgr. Kristína Estera Szudová

historička, odborná spolupracovníčka (2017 – 2023)

Príloha č. 2: **Zoznam publikácií VÚSM medzi 2020 – 2025**

Reflexia slovenského národnostného školstva v Maďarsku v kontexte súčasnosti a ďalších perspektív jeho fungovania. Eds. Mária Ďurkovská, Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2020. 116 s. ISBN 978-615-5330-24-7

Slovenské inšpirácie z Čívu. (36. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Red. Tünde Tušková, Juraj Rágyanszki. Studia Interdisciplinaria. Békešská Čaba: VÚSM 2020. 440 s. ISBN 978-615-5330-18-6

Žiláková, Mária: *Moje stretnutia s Čívanmi a ich kultúrou*. Súbor etnografických štúdií. Békešská Čaba: VÚSM 2020. 148 s. ISBN 978-615-5330-20-9

Matus László: *A tudós könyvmoly, a bakonyi vadkan és a maláriás vasutas*. Tanulmányok Magyarország szlovák történelméről. Bibliotheca Ludovici Haan. Békéscsaba: MSZKI 2020. 238 s. ISBN 978-615-6014-00-9 ISSN 2732-1428

Családi konfliktusok egy dél-alföldi mezőváros evangélikus egyház-községében a 19. század közepén. Ed. Demmel József. Bibliotheca Ludovici Haan. Békéscsaba: MSZKI 2020. 124 s. ISBN 978-615-6014-01-6 ISSN 2732-1428

Hív az anyaföld? A Csehszlovákia és Magyarország közti lakosságcsere 1946 – 1948. Eds. Zsilák Mária és Demmel József. Acta Partis Minoris Slovacae. Békéscsaba: MSZKI 2020. 356 s. ISBN 978-615-5330-14-8 ISSN 2631-1275

Ludovít Jaroslav Hrdlička: *Spoved' a účtovanie exulanta*. Ed. Kristína Eštera Szudová. Bibliotheca Ludovici Haan. Békešská Čaba: VÚSM 2020. 236 s. ISBN 978-615-6014-02-3, ISSN 2732-1428
Tünde Tušková: *O storočnom Čabianskom kalendári*. Békešská Čaba: VÚSM 2021. 243 s. ISBN 978-615-5330-21-6

Volter Dominik / Domonkos: *Ludová religiozita v Pišpeku – Püspökhátvan népi vallásossága*. Békešská Čaba: VÚSM 2021. 457 s. ISBN 978-615-5330-19-3

Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte. Na počesť Anny Divičanovej a k 30. výročiu VÚSM. Acta Partis Minoris Slovacae. Eds. J. Demmel, K. E. Szudová, T. Tušková, A. Uhrinová (hl. zodp. red.). Békešská Čaba: VÚSM 2021. 535 s. ISBN 978-615-5330-25-4, ISSN 2631-1275

Škola a učitelia (Sebareflexia slovenských pedagógov v Maďarsku). Eds. J. Demmel T. Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2021. 276 s. ISBN 978-615-5330-26-1

Luboš Kačírek: *Uhorský stavitel' a politik*. Životopis a korešpondencia Jána Nepomuka Bobulu. Bibliotheca Ludovici Haan. Békešská Čaba: VÚSM 2022. 294 s.

ISBN 978-615-5330-22-3, ISSN 2732-1428

Erika Brtáňová – Juraj Rágyanszki: *Matej Markovič (1707 – 762)*. Pramenná edícia. Békešská Čaba: VÚSM 2022. 184 s.

ISBN 978-615-5330-23-0

Ludovít Jaroslav Hrdlička: *Egy száműzött gyónása és számvetése*. Ed. Szuda Krisztina Eszter. Bibliotheca Ludovici Haan. Békéscsaba: MSZKI 2022. 235 s.

ISBN 978-615-5330-27-8, ISSN 2732-1428

Slovenské inšpirácie z Mlynkov (37. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2023. 368 s.

ISBN 978-615-5330-28-5, ISSN 2631-1283

Personálna bibliografia Alžbety Uhrinovej-Hornokovej k jej životnému jubileu. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2024. 144 s. ISBN 978-615-5330-30-8

Maruzsová Šebová Katarína: *Retro/Perspektíva súčasnej slovenskej literatúry v Maďarsku*. Békešská Čaba: VÚSM 2024. 222 p.

ISBN 978-615-5330-29-2

Slovenské inšpirácie z Novej Huty. (38. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM Bükkszentkereszt). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2025. 216 s.

ISBN 978-615-5330-31-5, ISSN 2631-1283

Rágyanszki, Juraj (red.): *BIBLIO – Inovácia vzdelávacích postupov ako prostriedok inklúzie príslušníkov minority*. Workshopy, Štúdie, Rozhľady. Békešská Čaba: VÚSM 2025. 194 s.

ISBN 978-615-5330-32-2

<https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-32-2.pdf>

Znovu vydané resp. digitalizované a v spolupráci vydané knihy v tomto období

Alžbeta Uhrinová: *Súčasná slovenská jazyková situácia v Maďarsku*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko 2011. 158 s.

ISBN 978-973-107-074-2

Mária Homišinová, Alžbeta Uhrinová, Slavomír Ondrejovič: *Poslanci slovenských národnostných samospráv v Maďarsku v reflexii sociolingvistického výskumu (výsledky dvoch volebných období 2002 – 2010)*. Békešská Čaba: VÚ CSSM 2013. 162 s.

ISBN 978-615-5330-00-1

Veľký Bánhedeš z pohľadu výskumníkov – Nagybánhegyes, ahogy a kutatók látták. Ed. Mária Žiláková. Veľký Bánhedeš: Bánhedešské zošity/Bánhegyesi füzetek 7. 2023. 365 s. (štúdie z interdisciplinárneho tábora VÚM v r. 2006)

ISBN 978-615-01-9246-8, ISSN 2560-1032

Kmeť, Miroslav: *Krátke dejiny dolnozemskej Slovákov 1*. Nadlac (Rumunsko): Vydavateľstvo Ivan Krasko 2021. 322 s.

ISBN 978-973-107-180-0

Miroslav Kmeť: *Obrazy, symboly, ľudia*. Reflexia slovenskej Dolnej zeme materskou krajinou počas medzivojnového obdobia. Nadlak: Vydavateľstvo – Editura Ivan Krasko 2022. 187 s.

ISBN 978-973-107-196-1

Kmeť, Miroslav: *Krátke dejiny dolnozemskej Slovákov 2*. Nadlac (Rumunsko): Vydavateľstvo Ivan Krasko 2023. 308 s.

ISBN 978-973-107-204-3

Obaly kníh

Príloha č. 3: Prezentácie našich publikácií

- 7. september 2021 – Slovenský Komlós
 Ľudovít Jaroslav Hrdlička: *Spoveď a účtovanie exulanta*.
 Bibliotheca Ludovici Haan. Red. Kristína Estera Szudová.
 Békešská Čaba: VÚSM 2020. 236 s.
 Knihu predstavila: Edita Pečeňová
- 4. október 2021 – Budapešť
 Mária Žiláková: *Moje stretnutia s Čívanmi a ich kultúrou*.
 Súbor etnografických štúdií. Békešská Čaba: VÚSM 2020.
 146 s.
 Knihu predstavila: Anna Istvánová

- 6. októbra 2021 – Čív
Slovenské inšpirácie z Čívu (36. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková, Juraj Rágyanszki. Békešská Čaba: VÚSM 2020. 440 s.
 Knihu predstavila: Mária Žiláková
- 2. marca 2022 – v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe
 Tünde Tušková: *O storočnom Čabianskom kalendári*.
 Békešská Čaba: VÚSM 2021. 243 s.
 Knihu predstavila: Alžbeta Uhrinová-Hornoková
- 12. mája 2022 – v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe
 Mária Ďurkovská – Tünde Tušková (eds.): *Reflexia slovenského národnostného školstva v Maďarsku v kontexte súčasnosti a ďalších perspektív jeho fungovania*.
 Békešská Čaba: VÚSM 2020. 115 s.
 József Demmel – Tünde Tušková (eds.): *Škola a učitelia*.
 Sebareflexia slovenských pedagógov v Maďarsku.
 Békešská Čaba: VÚSM 2021. 275 s.
 Mária Ďurkovská – Michal Kentoš: *Slovenské národnostné školstvo v Maďarsku optikou pedagógov*. Centrum spoločenských a psychologických vied SAV Spoločenskovedný ústav 2021. 91 s.
 Mária Ďurkovská – Lucia Heldáková – Jozef Výrost: *Ako (ne) vyučovať slovenčinu v Maďarsku*. Centrum spoločenských a psychologických vied SAV Spoločenskovedný ústav 2021. 102 s.
 Knihy predstavili: Miroslav Kmeť, Mária Ďurkovská, Lucia Heldáková
- 9. júna 2022 – v Slovenskom inštitúte v Budapešti
 Alžbeta Uhrinová (zodp. redaktorka), József Demmel, Kristína Estera Szudová, Tünde Tušková: *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte*.

Békešská Čaba: VÚSM 2021. 533 s.

Knihu predstavil: Miroslav Kmeť

- 13. októbra 2022 – v Slovenskej samospráve 6. obvodu Budapešti

József Demmel, Mária Žiláková (red.): *Hív az anyaföld?*

A Csehszlovákia és Magyarország közti lakosságcsere 1946 – 1948. Békéscsaba: Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete (MSZKI) 2020. 356 s.

Knihu predstavila: Anna Kováčová

- 10. novembra 2022 – na Bibliotéke v Bratislave

Tünde Tušková: *O storočnom Čabianskom kalendári.*

Békešská Čaba: VÚSM 2021. 242 s.

Alžbeta Uhrinová (zodp. redaktorka), József Demmel, Kristína Estera Szudová, Tünde Tušková: *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte.*

Békešská Čaba: VÚSM 2021. 533 s.

Knihy predstavil: Miroslav Kmeť

- 22. marca 2023 – v Budapešti v zasadacej sieni Celoštátnej evanjelickej zbierky (Evangélikus Országos Gyűjtemény) László Matus: *A tudós könyvmoly, a bakonyi vadkan és a maláriás vasutas.* Tanulmányok Magyarország szlovák történelméről. Békéscsaba: MSZKI 2020. 238 s.

Knihu predstavil: Botond Kertész

- 30. júna 2023 v Sarvaši v Novom evanjelickom kostole Erika Brtáňová – Juraj Rágyanszki: *Matej Markovič (1707 – 1762).* Výber z diela. Békešská Čaba: VÚSM 2022. 183 s.

Knihu predstavila: Mária Zsiláková

- 9. novembra 2023 – na Bibliotéke v Bratislave Ľuboš Kačírek: *Uhorský staviteľ a politik.* Životopis a korešpondencia Jána Nepomuka Bobulu. Békešská Čaba: VÚSM 2022. 289 s.

Erika Brtáňová – Juraj Rágyanszki: *Matej Markovič (1707 – 1762)*. Výber z diela. Békešská Čaba: VÚSM 2022. 183 s.

Knihy predstavil: Miroslav Kmeť

- 7. novembra 2024 – na Bibliotéke v Bratislave

Slovenské inšpirácie z Mlynkov. Red. Tünde Tušková.

Békešská Čaba: VÚSM 2023. 367 s.

Knihu predstavil Miroslav Kmeť

Katarína Maruzsová-Šebová: *Retro/Perspektíva súčasnej slovenskej literatúry v Maďarsku*. Békešská Čaba: VÚSM 2024. 222 s.

Katarína Maruzsová-Šebová *Poetika priestoru v poézii Slovákov v Maďarsku*. Békešská Čaba: VÚSM 2019. 206 s.

Knihy predstavil: Imrich Fuhl

- 11. novembra 2024 – v Mlynkoch v Slovenskej národnostnej základnej škole

Slovenské inšpirácie z Mlynkov. Red. Tünde Tušková.

Békešská Čaba: VÚSM 2023. 367 s.

Knihu predstavil: Miroslav Kmeť

- 5. júla 2025 – v Novej Hute

Slovenské inšpirácie z Novej Huty. Red. Tünde Tušková.

Békešská Čaba: VÚSM 2025. 216 s.

Knihu predstavili: Miroslav Kmeť (prezentovala to Tünde Tušková), maďarsky hodnotila Orsolya Szabó

Príloha č. 4:

Z pohľadu vedy

- Erika Brtáňová: *O Matejovi Markovičovi st.* – Kultúrny spolok sarvašských Slovákov – Vernosť v Sarvaši, 2019
- Róbert Kiss Szemán: *Hungariká v diele Jána Kollára* – Slovenský evanjelický cirkevný zbor v Budapešti, 2020

- Alžbeta Uhrinová: *Jazyková identita Slovákov Maďarsku* – Slovenská samospráva Pesterzsébetu, 2021
- Peter Chrastina: *Prezentácia VŠ učebnice* – Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe, 2023
- Juraj Rágyanszki: *Zbierky slovenských porekadiel na Dolnej zemi* – Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe, 2025

Príloha č. 5: Členovia Vedeckej rady VÚSM

doc. Dr. Alžbeta Uhrinová-Hornoková, PhD., mim prof., bývalá riaditeľka VÚSM – predsedníčka Vedeckej rady VÚSM, Békešská Čaba

Dr. Eva Horváthová Farkasová, PhD., odborná asistentka, PPKE BTK, Pedagogický inštitút Jána Vitéza, Ostrihom

Dr. Anna Istvánová, PhD., odborná asistentka, Ústav baltských a slovanských filológií, Univerzita ELTE, Budapešť

Dr. Júlia Szabóová Marloková, PhD., riaditeľka, Materská škola, všeobecná škola, gymnázium a kolégium, Budapešť

Dr. Orsolya Szabová, PhD., vedúca kabinetu CSSM, Budapešť

doc. Mgr. Ľuboš Kačírek, PhD., historik, univerzitný docent, UK Bratislava

prof. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD., historik, univerzitný profesor, UMB Banská Bystrica

prof. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD., kulturológ, univerzitný profesor, UMC, Trnava

Bývalí členovia Vedeckej rady VÚSM

Dr. Matej Šipický, DrSc., predseda Vedeckej rady VÚSM (2002 – 2022), univerzitný profesor, Debrecínska univerzita (2001 – 2022)

†*Doc. Dagmar Mária Anoca, Dr.*, literárna vedkyňa, univerzitná docentka, Univerzita v Bukurešti (2017 – 2022)

†*prof. kandidát Bálint Csátári*, riaditeľ Dolnozemského výskumného ústavu MAV v Kecskeméte (2001 – 2008); zastupoval ho József Kugler, PhD. (2001 – 2015) DVÚ MAV
Prof. Anna Divičanová, CSc., hlavná odborná poradkyňa Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, univerzitná profesorka, Budapešť (2001 – 2022)

†*Mgr. Ján Fuzik*, predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (2001 – 2013)

Dr. Judit Hamberger, historička-politologička, bývalá pracovníčka Ústavu pre zahraničné veci /Magyar Külügyi Intézet volt munkatársa/ (2017 – 2022)

doc. Alžbeta Hornoková-Uhrinová, PhD., mim. prof., riaditeľka VÚSM, hlavná vedecká pracovníčka (2002 – 2010, 2013)

PhDr. Mária Homišinová, PhD., Spoločenskovedný ústav SAV, Košice (2001 – 2016)

Dr. Anna Kováčová, PhD., riaditeľka VÚSM (2010 – 2016)

†*Dr. Ondrej Krupa, CSc.*, zakladateľ ústavu, etnológ (2001 – 2015)

PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., Etnologický ústav SAV (2001 – 2016)

Prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., historik, univerzitný profesor, vedecký pracovník SAV, Košice (2017 – 2022)

Dr. László Szarka, CSc., riaditeľ Ústavu pre výskum menšín MAV (2001 – 2008)

†*PhDr. Peter Zelenák, CSc.*, Historický ústav SAV (2001 – 2016)

doc. Mária Žiláková, PhD., vedúca Katedry slovanských filológií Univerzity Eötvösa Loránda (2009 – 2010 a 2017 – 2022)

LITERATÚRA

- A *Barátság* szerkesztősége: Többynyelvűség Magyarországon. Szociolingvisztikai vizsgálatok nemzetiségekről. In: *Barátság*, 2024/4. s. 11550 – 11556. Dostupné na: <https://nemzetisegek.hu/nem-baratsag.php?evf=31&szam=4>
- Borbély Anna: Egy kutatói pályáról. Hornokné Uhrin Erzsébet tiszteletére. In: *Barátság*, 2024/6. s. 11660 – 11661. https://nemzetisegek.hu/repertorium/2024/06/belivek_18-19.pdf
- Borbély Anna – Barthá Csilla (red.): *Többynyelvűség Magyarországon*. Szociolingvisztikai vizsgálatok nemzetiségekről. Budapest: HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont 2024.
Dostupné aj na: <https://real.mtak.hu/193887/>
- Demmel, József – Tušková, Tünde (eds.): *Škola a učitelia* (Sebareflexia slovenských pedagógov v Maďarsku). Békešská Čaba: VÚSM 2021.
- Đurkóvska, Mária – Tušková, Tünde (eds.): *Reflexia slovenského národnostného školstva v Maďarsku v kontexte súčasnosti a ďalších perspektív jeho fungovania*. Košice – Békešská Čaba: SvÚ CSPV SAV, VÚSM 2019 (e-Books), 2020 (tlačená verzia).
<https://vusm.slovaci.hu/sk/kiadvanyok/2019-01-24-11-39-51>
- Rágyanszki, Juraj (red.): *BIBLIO – Inovácia vzdelávacích postupov ako prostriedok inklúzie príslušníkov minority*. Workshopy, Štúdie, Rozhlady. Békéscsaba: VÚSM 2025. 194 s. <https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-32-2.pdf>
- Szudová, Kristína Estera: Na úvod. In: *Slovenské inšpirácie z Mlynkov* (37. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2023, s. 7 – 9.
- Tóth, Alexander Ján – Tušková, Tünde – Uhrinová, Alžbeta – Žiláková, Mária: Jazyková situácia v Slovenskom Komlóši. In: Uhrinová, Alžbeta – Žiláková, Mária (eds.) *Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe*. Békešská Čaba: VÚSM 2005, s. 240 – 324.
- Tuska Tünde – Uhrin Erzsébet: Szlovák nemzetiség. Nyelvek ismerete, kétnyelvűség, attitűdök és nyelvi tájkép. In: Borbély Anna – Barthá Csilla (szerk.) *Többynyelvűség Magyarországon*. Budapest: HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont. 2024. s. 283 – 342.

- Tušková, Tünde – Rágyanszki, Juraj (red.) *Slovenské inšpirácie z Čívu* (36. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Studia Interdisciplinaria. Békešská Čaba: VÚSM. 2021. 440 s.
- Tušková, Tünde – Uhrinová, Alžbeta: Etnouvedomovacie procesy a etnické prejavy slovenských pedagógov v Maďarsku. In: Demmel József – Tušková, Tünde (eds.) *Škola a učitelia* (Sebareflexia slovenských pedagógov v Maďarsku). Békešská Čaba: VÚSM 2021, s. 177 – 234.
- Tušková, Tünde – Uhrinová, Alžbeta – Rágyanszki, Juraj: Súčasný slovakistický výskum vo Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku. In: *Slovenská reč*, 2023/3. s. 384 – 398.
- Slovenské inšpirácie z Mlynkov* (37. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2023. 367 s.
- Slovenské inšpirácie z Novej Huty* (38. interdisciplinárny výskumný tábor VÚSM Bükk-szentkereszt). Studia Interdisciplinaria. Red. Tünde Tušková. Békešská Čaba: VÚSM 2025. 216 s.
- Veľký Bánhedeš z pohľadu výskumníkov – Nagybánhegyes, ahogy a kutatók látták*. Ed. Mária Žiláková. Veľký Bánhedeš: Bánhedešské zošity/Bánhegyesi füzetek 7. 2023. 365 s. (štúdie z interdisciplinárneho tábora VÚSM v r. 2006)

ONLINE

<https://vusm.slovaci.hu/sk>
<http://vusm.slovaci.hu/sk/nasi-kolegovia>
<http://vusm.slovaci.hu/sk/nase-publikacie>
<https://vusm.slovaci.hu/sk/kiadvanyok/2019-01-24-11-39-51>
<https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-18-6.pdf>
<https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-28-5.pdf>
<https://vusm.slovaci.hu/images/fileadmin/kutato/ebooks/978-615-5330-31-5.pdf>
https://real.mtak.hu/193887/1/tobbnyelvuseg_magyarorszagon.pdf
https://nemzetisegek.hu/repertorium/2024/04/belivek_28-34.pdf

ÖSSZEFOGLALÁS

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete 2020–2025 közötti tevékenysége

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete (MSZKI) számára a 2020 és 2025 közötti időszak jelentős mérföldkönek számított, egyrészt jubileumai, másrészt a koronavírus-világjárvány okozta váratlan kihívások miatt. 2020-ban ünnepelték az intézmény alapításának 30. évfordulóját, amelynek alkalmából februárban megrendezték *A magyarországi szlovákok kutatása interdiszciplináris kontextusban* című nemzetközi konferenciát. A járvány azonban a hagyományos programok és a személyes kutatómunka terén jelentős korlátozásokat okozott.

A személyi feltételek is átalakultak: 2022-ben Tuska Tündét választották újra igazgatónak. Ekkoriban történt, hogy a korábbi történészek, Demmel József és Szuda Krisztina Eszter távoztak, de csatlakozott az intézményhez félállásban prof. Miroslav Kmet', 2024 elejétől pedig Rágyanszki György dolgozik főállásban.

Az MSZKI tudományos tevékenységét több nagy projekt jellemezte. A kassai Szociális és Pszichológiai Tudományos Központtal együttműködésben folytatódott a szlovák nemzetiségi iskolarendszer állapotának felmérése, ami a pedagógusok körében végzett kutatással indult, majd 2023-ban a gimnazisták bevonásával folytatódott.

Tuska Tünde és Hornokné Uhrin Erzsébet részvételével lezajlott a tótkomlói nyelvi helyzetről 2003–2004-ben indult alap kutatás retrospektív felmérése, amely a nyelvi váltás és a kétnyelvűség két évtizedes változásait térképezte fel. Az eredmények 2024-ben jelentek meg a *Többnyelvűség Magyarországon* című gyűjteményben.

A Besztercebányai Bél Mátyás Egyetem vezetésével, szerbiai és magyarországi partnerekkel valósult meg az ERASMUS+ „BIBLIO” nagyszabású projekt.

A kutatómunka fontos részét képezték az interdiszciplináris kutatótáborok, melyek a szlovák kulturális örökség megőrzését célozzák: 2022-ben Pilisszentkereszten (Mlynky), 2024-ben pedig Bükkzentkereszten (Nová Huta) szervezték meg azokat, a kutatási eredményeket pedig tematikus gyűjteményekben (*Studia Interdisciplinaria* sorozat) publikálták. A Tudományos Tanács is megújult, 2022-től Uhrinová-Hornoková Alžbeta elnökletével.

Az intézet 2020 és 2025 között 21 kiadványt jelentetett meg, melyek többsége (17) szlovák nyelven íródott. A kiadványok a történelem, az irodalomtudomány, az etnográfia és a nyelvészet területét ölelik fel.

SUMMARY

Activities of the Research Institute of Slovaks in Hungary between 2020 and 2025

The period between 2020 and 2025 was a significant milestone for the Research Institute of Slovaks in Hungary, partly due to its anniversaries and partly due to the unexpected challenges caused by the coronavirus pandemic. In 2020, the institute celebrated its 30th anniversary, marking the occasion with an international conference in February entitled The Research on Slovaks in Hungary in Interdisciplinary Context. However, the pandemic caused significant restrictions on traditional programs and in-person research work.

Personnel conditions also changed: in 2022, Tünde Tuska was re-elected as director. At that time, former historians József Dem-

mel and Krisztina Eszter Szuda left, but Prof. Miroslav Kmeť joined the institution on a part-time basis. From the beginning of 2024, György Rágyanszki working full-time.

The scientific activities of the institute were characterized by several major projects. In cooperation with the Social and Psychological Scientific Center in Košice, the assessment of the state of the Slovak national school system continued, which began with research among teachers and then continued in 2023 with the involvement of high school students.

With the participation of Tünde Tuska and Erzsébet Hornokné Uhrin, a retrospective assessment of the basic research on the linguistic situation in Tótkomlós, which began in 2003–2004, was carried out, mapping two decades of changes in language shift and bilingualism. The results were published in 2024 in a collection entitled Multilingualism in Hungary.

The large-scale ERASMUS+ “BIBLIO” project was implemented under the leadership of the Matej Bel University of Banská Bystrica, with partners from Serbia and Hungary.

An important part of the research work was carried out at interdisciplinary research camps aimed at preserving Slovak cultural heritage: In 2022, they were organized in Pilisszentkereszt (Mlynky), and in 2024, in Bükkzentkereszt (Nová Huta), and the research results were published in thematic collections (Studia Interdisciplinaria series). The scientific council was also renewed, chaired by Erzsébet Hornokné Uhrin from 2022.

Between 2020 and 2025, the institute published 21 printed publications, most of which (17) were written in Slovak. The publications cover the fields of history, literary studies, ethnography, and linguistics.

translated by Bence Püski-Liker

MENNÝ ZOZNAM

- Ando, Juraj 19
Anoca, Dagmar Mária 84
Árgyelánová, Alžbeta 125
Balážová, Eva 16
Barková, Viera 21
Bartalská, Ľubica 16
Barthová-Fazekašová, Mária 16
Benža, Mojmír 13, 16, 49, 55
Boczkó, Daniel 51
Borbély, Anna 56, 65, 85
Botík, Ján 16
Brtáňová, Erika 51, 77, 81, 82, 101, 103, 124
Csatári, Bálint 84
Császáriová, Eva 51, 121
Dedinský, Július 19
Demeter-Zayzon, Mária 17
Demmel, József 12, 13, 26 – 28, 48 – 51, 53, 63, 64, 70, 75, 76, 80, 81, 85 – 87, 89, 106
Divičanová, Anna (Gyivicsán) 10, 13, 16, 29, 30, 47, 48, 55, 57, 59, 60, 73, 84, 127
Dolnozemský, Juraj 26
Dóžová, Zenta 21
Drugová, Zuzana 66
Ďurkovská, Mária 15, 55, 57, 64, 75, 80, 85
Erdész, Ádám 49
Fuhl, Imrich 26, 82
Fuzik, Ján 11, 38, 39, 55, 84
Fügedi, Erik 19
Gajdošová, Katarína 49
Gomboš, Ján 12, 28, 75
Gregor, Ferenc 19
György, Ladislav 51
Gyurok, János 17
Haan, Lajos 50, 51, 70, 106
Hamberger, Judit 84
Harpán, Michal 16
Heldáková, Lucia 80
Heltai, János Imre 56
Hlásnik, Pavol 57, 134
Hollerová Račková, Alžbeta 5, 8, 129
Homišínová, Mária 47, 78, 84
Horváth, Ondrej 127
Horváthová Farkasová, Eva 83
Hrdlička, Ľudovít Jaroslav 76, 77, 79

- Hrivnák, Michal 49
Hrkľová, Katarína Mária 103
Chlebnický, Ján 10, 11, 12, 16, 21,
30, 51, 55, 75, 127
Chovancová, Katarína 57
Chrastina, Peter 48, 83
Ištvánová, Anna 10
Ištvánová, Anna 51, 79, 83
Jakubíková, Kornélia 16
Jančovič, Štefan 48
Jurkovičová (Pintér), Mária 48
Kačírek, Ľuboš 26, 77, 81, 83,
103, 129
Kantek, Karol 28
Kertész, Botond 81
Király, Péter 16, 19
Kiss Szemán, Róbert 82
Kmet', Miroslav 48, 56, 57, 63, 66,
74, 78, 80 – 83, 87, 89, 102,
103, 116, 129
Kormoš, Alexander 26
Kováčová, Anna 12, 15, 30,
47 – 51, 55, 56, 73, 81, 84,
116, 131
Kowalská, Eva 28
Kraslánová, Erika 21
Krupa, Ondrej 11, 12, 16, 47, 56,
75, 84
Kudjáková, Andrea 30, 56
Kugler, József 84
Kunovacová Gulyášová, Zuzana
13, 21, 31, 56, 63, 66, 74, 133
Kusendová, Daniela 49
Laczová, Magdaléna 13, 31, 74
Lauková, Zuzana 49
Lászik, Michal 48, 49
Lenovský, Ladislav 83, 129
Majo, Juraj 49
Markovič, Matej 77, 81, 82, 101,
103, 124
Maruzsová-Šebová, Katarína 16,
82, 102
Matus, László 76, 81, 105
Maťovčík, Augustín 16
Mazán, Matej 19
Máthé, Ilona 50
Mihál, Ondrej 51
Michela, Miroslav 28
Mosnáková Baglašová, Katarína
49, 66
Mótyan, Tibor 48
Ološtiak, Martin 50
Ološtiaková, Lucia 50
Ondrejková, Renáta 50
Oszkó, Beatrix 56
Papuček, Gregor 26
Paríková, Magdaléna 16, 84
Paulik, Anton 132
Paukovič, Vladimír 17
Pečeňová, Edita 48, 57, 79, 100
Pepová, Jolana 47, 48
Pilip, Milan Ján 133
Polányi, Imre 16
Püski-Liker, Bence 74, 89, 119
Radó, Péter 17
Rágyanszki, Juraj 5, 13, 20, 51,
62 – 64, 66 – 68, 74, 75, 77,
80 – 83, 85 – 87, 89, 101, 103,
113, 116, 118, 119, 126
Ripka, Ivor 16
Rozkoš, Pavol 16
Ruppeldt, Fedor Fridrich 48
Sklabinská, Milina 49
Slavkovský, Peter 16

Spáčilová, Stanislava 50
Straka, Anton 51
Szabó, Orsolya 82
Szabó Gilinger, Eszter 47
Szabó Mihályová, Gizella 17
Szabóová Marloková, Júlia 51, 64,
83, 102
Szarka, László 84
Szilágyi, Mihály 16
Sződová, Kristína Estera 51, 57,
63, 66, 68, 75, 76, 79 – 81, 85,
100, 116, 118
Šipický, Matej 10, 16, 29, 71, 73,
83, 127
Štefanko, Ondrej 71, 95, 117
Štúr, Ľudovít 43, 48, 50, 52, 134
Šutaj, Štefan 16, 29, 84
Takács, Sándor 121

Tóth, Alexander Ján 12, 21, 30,
56, 58, 65, 75, 85
Tóth, Štefan 12
Tušková, Tünde 5, 9, 13, 15, 16, 21,
30, 48 – 51, 55 – 58, 62, 64 – 66,
68, 73, 75 – 77, 80 – 82, 85,
86, 99, 100, 119, 123, 128
Uhrinová-Hornoková, Alžbeta
12, 71, 73, 80, 83, 88, 131
Unc, Bianca 57
Valentík, Vladimír 56, 66
Valentová, Iveta 50, 118
Viktorín, Jozef 48
Volter, Dominik 76, 101
Zelenák, Peter 84
Zolňanová, Svetlana 57
Žiláková, Mária 16, 28, 56, 65,
68, 76, 78 – 81, 84 – 86, 101

FOTOPRÍLOHA

POČAS COVIDU 2020 – 2022

2020 – Odovzdanie ceny Pro Cultura Slovaca pre VÚSM a Odovzdanie ceny O. Štefanka J. Chlebnického Alžbetou Hollerovou Račkovou

2020 – Spoločná fotka kolektívu

2020 – Porada počas covidu

2022 – Online porada

PREZENTÁCIE

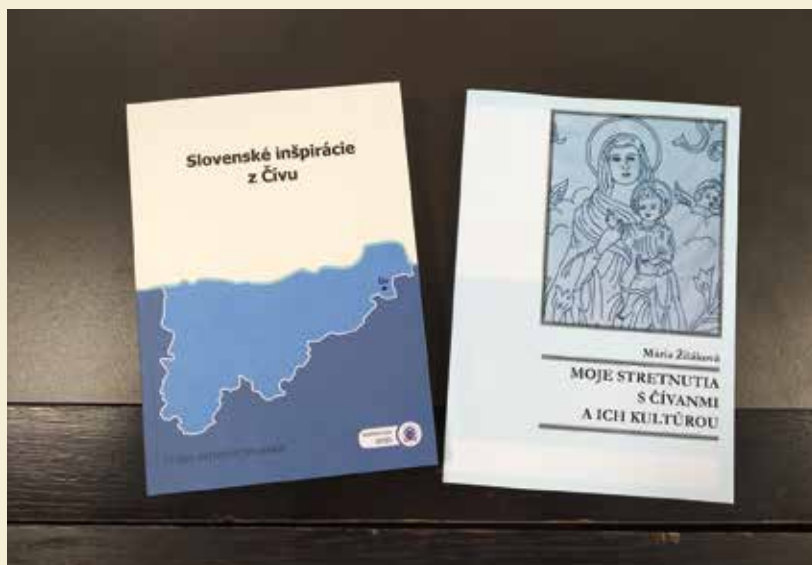
2022 – „Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte“ –
Bp. Slovenský inštitút

2022 – Obecnetvo s jubilantkou Annou Divičanovou

2021 – Slovenské obecnstvo v Číve

2021 – Čívské štúdie z výskumu a spomienky Márie Žilákovvej

2021 – Tünde Tušková: „Storočný Čabiansky kalendár“ na Segedínskej univerzite a v Dome slovenskej kultúry

2022 – Obecenstvo – „Storočný Čabiansky kalendár“

**2021 – Slovenské obecnstvo na Komlóši – prezenácia knihy
„Spoved a účtovanie exulanta“ Red. Kristína Estera Szudová,
hodnotí Edita Pečeňová a moderuje Tünde Tušková riaditeľka VÚSM**

**2025 – Slovenský Komlós preklad Hrdličkovej knihy:
„Egy száműzött gyónása és számvetése“**

2021 – Dominik Volter: „Ľudová religiozita v Pišpeku“ – Bp. Zuglő

2023 – Erika Brtáňová, Juraj Rágyanszki: „Matej Markovič (1707 – 1762)“
Sarvaš, Nový ev. kostol. Prezентuje Mária Žiláková, moderuje Tünde Tušková

2024 – Prezentácia „Slovenských inšpirácií z Mlynkov“ –
Miroslav Kmeť a Júlia Marloková-Szabóová

2024 – „Slovenské inšpirácie z Mlynkov“ – Obecnosť

2022 – Bibliotéka Bratislava – Miroslav Kmeť a Katarína Mária Hrkľová

2023 – Bibliotéka – predstavujú sa knihy Ľuboša Kačíreka: „Uhorský staviteľ a politik“ (J. N. Bobula) a Erika Brtáňová – Juraj Rágyanszki: „Matej Markovič (1707 – 1762)“

2022 – Na Knižnom veľtrhu Bibliotéka

2022 – Bibliotéka – Každoroční predstavitelia našich publikácií

2022 – „Mať volá?“ aj po maďarsky vydaná „Hív az anyaföld?“ –
Bp. Terézváros

2023 – László Matus: „A tudós könyvmoly a bakonyi vadkan
és a maláriás vasutas” – Bp. Evanjelická cirkev

2022 – „Családi konfliktusok...” – Haanove zápisky z Nadlaku od Józsefa Demmela

2022 – Nadlak – Obecnstvo

2022 – Prezentácia kníh o slovenskom školstve v Maďarsku –
Békešská Čaba – DSK

2022 – Prezentácia kníh – Obecenstvo

2024 – Maďarský Jazykovedný ústav v Budapešti vydal knihu
s národnosťami

2024 – Prezentácia knihy „Többsnyelvűség Magyarországon”–
obecenstvo

2025 – Katarína Maruzsová-Šebová – Ildika Makaiová pri predstavení novej knihy „Retro/Perspektiva súčasnej slovenskej literatúry v Maďarsku“ – Segedínsky spolok Slovákov

2025 – Katarína Maruzsová Šebová: „Retro/Perspektiva súčasnej slovenskej literatúry v Maďarsku“ – Segedínsky spolok Slovákov

2022 – Deň Slovákov v Maďarsku – Sarvaš (Szarvas)

2023 – Deň Slovákov v Maďarsku – Níža (Nézsza)

2024 – Deň Slovákov v Maďarsku – Čerňa (Bakonycsérnye)

2025 – Nová Huta – Deň kultúrneho dedičstva Slovákov v Maďarsku –
Obecenstvo na prezentácii našej knihy „Slovenské inšpirácie
z Novej Huty“ (Bükkszentkereszt)

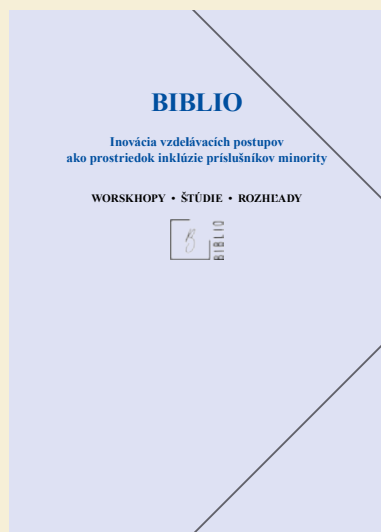
2022 – Knižný festival v Békešskej Čabe – v organizovaní
Župnej knižnice

2023 – Knižný festival v Békešskej Čabe – v organizovaní
Župnej knižnice

2025 – Knižný festival v Békešskej Čabe – v organizovaní Župnej knižnice

2025 – Práce z trojročného projektu Erasmus+ BIBLIO, redaktor: Juraj Rágyanszki

ERASMUS+ BIBLIO 2022 – 2025

2023 – Konferenca Erasmus+ v budapeštianskej Slovenkej škole –
Knjižnica

2024 – Konferenca Erasmus+ v budapeštianskej Slovenkej škole –
Knjižnica

2025 – Konferencia Erasmus+ v budapeštianskej Slovenkej škole –
Knížnica

2025 – Závěrečná konference Erasmus+ Biblio v Banské Bystrici

ÚČASŤ PRACOVNÍKOV VÚSM NA KONFERENCIÁCH

2022 – „Hetvenöt éve történt (1947 – 2022)” – Konferencia
Institútu Rubicon – prednášajú A. Kováčová a K. E. Szudová

2025 – Konferencia pri príležitosti 100. narodenia J. Siráckeho
v Bratislave – M. Kmeť a J. Rágyanszki

2022 – Odovzdávanie ceny Ondreja Štefanka –
Laudácia A. H. Račkovej od A. Uhrinej – Nadlak

2022 – Odovzdávanie ceny Ondreja Štefanka – Nadlak

2023 – „Slovakistika v súvislostiach: tradícia a perspektívy“ – Beograd

2023 – Erasmus+ konferencia v Banskej Bystrici –
K. E. Szudová, J. Rágyanszki a Iveta Valentová

2025 – „Slováci zahraničí: súčasnosť, trendy a perspektívy výskumu krajanskej problematiky“ – Trnava

2025 – prednášajú Tünde Tušková „Súčasný lingvistický výskumy vo VÚSM“ – Trnava

J. Rágyanszki

B. Püske-Liker

TÁBORY 2022, 2024

2022 – Interdisciplinárny výskum – Mlynky (Pilisszentkereszt)

2024 – Interdisciplinárny výskum – Nová Huta (Bükkszentkereszt)

**Alžbeta Telekesová vedúca miestnej slovenskej samosprávy
a Eva Császáriová**

Jaroslav Čukan z Nitry s informátorom ujom Sándorom Takácsom

**Katarína Balleková z Bratislavy sa zhovára s informátorkou
Evou Császárióvou**

Sklárske múzeum v Novej Hute

SÚŤAŽE 2020, 2022

2020 – „Môj slovenský svet“ – súťažiaci žiaci z Békešskej Čaby

2022 – „Život počas pandémie“ – Tünde Tušková
podpisuje diplomy písomnej súťaže

PREDNÁŠKY Z POHLADU VEDY

2019 – Erika Brtáňová prednáša o činnosti Mateja Markoviča – Sarvaš – Spolok Vernost'

2023 – Prednáška Petra Chrastinu v Békešskej Čabe

2021 – Prednáška A. Uhrinovej, moderuje A. Árgyelánová v knižnici
v Pesterzsébet

2021 – Obecenstvo v Pesterzsébet

2025 – „Zbierky porekadiel na Dolnej zemi“ prednáša J. Rágyanszki
v Békešskej Čabe

2025 – Obecnstvo

VEDECKÁ RADA VÚSM – BÉKEŠSKÁ ČABA, DSK

2022 – Bývalá prvá riaditeľka VÚSM Anna Divičanová, bývalý tajomník Ján Chlebnický a prvý vedúci VR Matej Šipický

2022 – Na Vedeckej rade

2022 – Súčasná vedúca VR Alžbeta Uhrinová a riaditeľka VÚSM
Tünde Tušková

2022 – Na Vedeckej rade

2023 – Alžbeta Hollerová Račková predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

2023 – Miroslav Kmeť referuje o nových knihách Ústavu, zľava je Ľuboš Kačírek zprava Ladislav Lenovský

2025 – Na Vedeckej rade

2024 – Na Vedeckej rade

2024 – Na Vedeckej rade

VÝZNAMNÉ PRÍLEŽITOSTI ÚSTAVU

2020 – Dvojité narodeniny

2020 – Obecnosť – v strede bývalé riaditeľky A. Uhrinová-Hornoková
a Anna Kováčová

2020 – Návšteva slovenského národnostného hovorcu Antona Paulika

2021 – Na porade pri májovom harmonograme

2020 – Večera s vedúcim Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
Milanom Jánom Pilipom

2022 – Aprílová porada, Z. Kunovacová Gulyášová na dôchodku

2023 – Návšteva z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra z Bratislavy

2023 – P. Hlásnik odovzdáva diplom
Nadlak 220

Na Bibliotéke v Bratislave –
Expo

2023 – Návšteva zo Spoločenskovedného ústavu Centra spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied v Košiciach

Tlač:
Multiszolg Bt. Vác

